BIBLIOTEKARZ OLSZTYŃSKI

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny
w OLSZTYNIE

CZYT BP

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
im. EMILII SUKERTOWEJ-BIEDRAWINY
W OLSZTYNIE

BIBLIOTEKARZ OLSZTYŃSKI
nr 3-4/1995

OLSZTYN 1995

Zespół redakcyjny:

Krystyna HAŁUN
Jolanta JURAN
Roman ŁAWRYNOWICZ
Wiesława NICHTHAUSER
Danuta POL-CZAJKOWSKA
Bożena WASILEWSKA

Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny
10-117 Olsztyn, ul. 1 Maja 5. Tel. red. 27-94-02
Nakład 225 egz.

OFICYNA WYDAWNICZA

Skład, druk i oprawa: Oficyna Wydawnicza ART Olsztyn-Kortowo, ☎ 23-47-37

SPIS TREŚCI

I. W NASZYCH I OBCYCH BIBLIOTEKACH
1. Biblioteki publiczne województwa olsztyńskiego – aktualne problemy, perspektywy rozwoju – **Roman Ławrynowicz** 7
2. Główna Biblioteka Uniwersytecka Wolnego Uniwersytetu w Berlinie – **Celina Kwiatek-Mack** 14
3. Między nauką a zabawą – **Maria Majewska** 45
4. Wieczór pamięci ofiar sowieckiej agresji – **Maria Majewska** 47

II. LUDZIE Z KRĘGU KSIĄŻKI
1. Pani Ziuta Morgiewicz – **Roman Ławrynowicz** 51
2. O tomiku „Tylko miłość" Magdaleny Nowak – **Włodzimierz Kowalewski** 54

III. WARTO WIEDZIEĆ. ROZMAITOŚCI LITERACKIE
– **Jolanta Juran** 59

IV. POMOCE METODYCZNE
Warsztat informacyjny samorządowych bibliotek publicznych
– **Joanna Burska** 63

V. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE
Seamus Heaney – **Jolanta Juran** 75

VI. NOWOŚCI WYDAWNICZE
1. Nowe książki o Warmii i Mazurach – **Bożena Wasilewska** 79
2. Źródła informacyjno-bibliograficzne (wybór nabytków WBP) – **Beata Florczuk** 84

VII. KALENDARIUM WYDARZEŃ Z ŻYCIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH
– oprac. **Joanna Burska** 89

Przekazujemy kolejny numer jedynego w województwie olsztyńskim bibliotekarskiego pisma zawodowego z nadzieją, że każdy znajdzie w nim coś godnego zainteresowania.

Tym razem proponujemy Koleżankom i Kolegom interesujący tekst Pani Celiny Mack-Kwiatek o imponującej bibliotece Uniwersytetu Berlińskiego. Być może mniej w nim jest informacji mających odniesienie do znanych nam bibliotek, ale niewątpliwie zaspokoi on nasze pragnienie poznawania wielkiego świata bibliotekarskiego.

Mam nadzieję, że w lekturze całości pracy nie przeszkodzi rzeczowy, naukowy styl.

Prezentowany tekst jest skrótem dużego opracowania monograficznego Autorki, która – jak pisze – opracowała go na podstawie materiałów oraz obserwacji uczynionych podczas prawie trzymiesięcznej praktyki odbytej w tej bibliotece podczas rocznego kursu komputerowego.

Opracowanie otrzymaliśmy razem ze zgodą na dowolną adaptację do naszych możliwości, za co serdecznie Autorce dziękujemy.

Fragmenty referatu wygłoszonego na sesji poświęconej kulturze samorządowej w Kikitach publikujemy z nadzieją, że czytający znajdą w nim informacje i argumenty przydatne w wiecznie trwającym procesie edukacji bibliotecznej naszego otoczenia.

Sylwetki ludzi z kręgu książki są różne. Koleżanka Józefa Morgiewicz to cały rozdział bibliotekarstwa województwa olsztyńskiego, a Magdalena Nowak to debiutantka (autorka wydanego przez Olsztyński Oddział Polskiego Towarzystwa Czytelniczego tomiku wierszy „Tylko miłość") ale już laureatka ogólnopolskiego konkursu poetyckiego.

Różna jest też forma prezentacji osób. W przypadku pierwszej osoby trudno było nie skorzystać z wypowiedzi osoby zainteresowanej, która najlepiej wyraża istotę losów swoich

i biblioteki. Tekst Włodzimierza Kowalewskiego to poważny esej, który może być przydatny w bibliotece tym bardziej, że dotyczy olsztyńskiej poetki.

Propozycja tekstu dotyczącego warsztatu informacyjnego wynika z przekonania o ważności tej funkcji samorządowych bibliotek publicznych. Jest on efektem badania ankietowego przeprowadzonego i opracowanego w roku ubiegłym w Dziale Instrukcyjno-Metodycznym WBP.

Informacje Pani Majewskiej można potraktować jako pomoc metodyczną. Autorka należy do tych Koleżanek, które zawsze pracują i piszą dobrze a do tego jeszcze zasilają nas od czasu do czasu swoimi tekstami.

Pozostałe działy naszego pisma nie wymagają wyjaśnień ani prezentacji. Są to bowiem stałe pozycje warsztatowe.

Martwi nas niezmiennie brak tekstów i informacji z bibliotek pozaolsztyńskich, brak ogłoszeń i wymiany informacji. Wiemy z własnych źródeł, jak wiele się dzieje i to nie zawsze dobrego. A to w miejscowości D. gminną bibliotekę publiczną wyrzucono z samodzielnego obiektu do szkoły, a to kolejne biblioteki włączono w strukturę domów kultury, a to itp. Wszystko odbywa się w większości przypadków w ciszy bez głośnej reakcji pracownic bibliotek. Nie przekazuje się nawet informacji do WBP. Rozumiemy to pokorne milczenie, ale nie zawsze usprawiedliwiamy. Trzeba wykorzystać wszystkie sposoby obrony.

Proszę pamiętać: Wojewódzka Biblioteka Publiczna jest najpewniejszą powierniczką i sojuszniczką wszystkich bibliotek. I często wiele pomóc może.

Roman Ławrynowicz

I. W NASZYCH (I OBCYCH) BIBLIOTEKACH

Biblioteki publiczne województwa olsztyńskiego – aktualne problemy, perspektywy rozwoju

Z najnowszych ustaleń statystycznych dokonanych podczas przygotowań materiałów do informatora wojewódzkiego wynika, iż olsztyńskie jest województwem statystycznie zasobnym w biblioteki, podobnie jak inne tak zwane stare województwa.

Poza najliczniejszymi bibliotekami publicznymi i szkolnymi, o których mowa będzie dalej, w województwie naszym działa 87 bibliotek o ograniczonej dostępności; w tym 8 naukowych, 68 fachowych i 11 pedagogicznych. Dysponują one łącznym księgozbiorem 2.178.397 vol. Jest to niestety mniej niż księgozbiór jednej większej biblioteki uniwersyteckiej w niektórych bogatszych krajach.

Biblioteki naukowe to przeważnie placówki szkół wyższych: ART – 3 (Główna, Studium Nauk Społecznych oraz Instytutu Pedagogiki), Biblioteka WSP, Seminarium Duchownego „Hosianum" oraz Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie.

Wszystkie wymienione – rówieśnice macierzystych uczelni, w chwili obecnej pracują w trudnych warunkach lokalowych. Są to jednak biblioteki dobrze zorganizowane, nowoczesne. W ostatnich latach w znacznym stopniu skomputeryzowane i doposażane. Bibliotekę Główną ART i Seminarium Duchownego oczekuje rychła poprawa warunków lokalowych.

Nieokreśloną perspektywę poprawy sytuacji lokalowej posiada WSP. Energiczne starania władz uczelni o realizację gotowego projektu pięknego obiektu WBP, w którym znaleźć miałyby miejsce wszystkie biblioteki humanistyczne Olsztyna (Wojewódzka Biblioteka Publiczna, Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna, Ośrodek Badań Naukowych i oczywiście Wyższa Szkoła Pedagogiczna) – tworząc dużą wielofunkcyjną zintegrowaną bibliotekę – nie znalazły zgodnego zainteresowania ani poparcia z żadnej strony. Niestety.

Naukowy charakter mają: Biblioteka Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego oraz Filia Głównej Biblioteki Lekarskiej. Pierwsza stanowi warsztat naukowy olsztyńskiego środowiska naukowego, głównie historyków, druga – środowiska medycznego. Biblioteka Lekarska, niestety, ciągle pozostaje w bardzo trudnych warunkach lokalowych.

Sześćdziesiąt osiem bibliotek fachowych dysponuje księgozbiorem liczącym łącznie 577.243 vol. Są w tej grupie biblioteki z wartościowym, w części naukowym, księgozbiorem, jak Biblioteka Muzeum Warmii i Mazur, która łącznie z 7 oddziałami i samodzielnym Muzeum w Kętrzynie liczy 67.340 vol. cennych zbiorów.

Księgozbiory sześciu bibliotek wojskowych liczą 204.853 vol., ale już zbiory (w wielu przypadkach od dawna nie odnawiane) bibliotek szpitalnych, wielu zakładów pracy, niektórych towarzystw i stowarzyszeń są bardzo skromne. Niektóre placówki powstały jeszcze na mocy ustawy z 1953 r., zawierającej nakaz tworzenia bibliotek w zakładach zatrudniających powyżej 100 osób i niewiele się zmieniły od tego czasu.

Z wymienionej wyżej liczby 68 placówek duża ilość to biblioteki prowadzone fachowo, stanowiące solidny warsztat pracy. Tak jest np. w Archiwum Państwowym, Wojewódzkim Sądzie i Wojewódzkiej Prokuraturze, Wojewódzkim Ośrodku Metodycznym, Ośrodku Doradztwa Rolniczego, Instytucie Wydawniczym PAX, Planetarium Lotów Kosmicznych, Teatrze im. S. Jaracza, Regionalnym Ośrodku Kultury. Wiele dbałości o biblioteki przejawiają większe zakłady pracy np. Stomil, Lasy Państwowe, Farel w Kętrzynie oraz zakłady karne.

Przeważnie biblioteki zakładowe dzielą los zakładu macierzystego. W upadających zakładach likwidowane są w pierwszej kolejności, w rozwijających się bywa różnie – w jednych są modyfikowane, unowocześniane, w innych redukowane. Książkę zastępuje komputer i człowiek wmontowany w system komputerowy.

Czym szkoła powszechna w systemie edukacji szkolnej, tym biblioteki publiczne w systemie edukacji permanentnej.

Najliczniejszą obok bibliotek szkolnych sieć placówek stanowią biblioteki publiczne, tworzone, rozwijane i likwidowane w naszym województwie już 50. rok.

Losy bibliotek publicznych odzwierciedlają powikłania życia społeczno-ekonomicznego i administracyjnego naszego regionu i kraju.

Lata 40. i 50. były bardzo wydajne statystycznie. W ciągu roku powstawały niemal setki placówek w jednym województwie.

Lata 60. przynoszą stabilizację i znaczne osiągnięcia.

Reforma administracyjna kraju zburzyła dotychczasową strukturę organizacyjną bibliotek publicznych. Spowodowała wypadnięcie mocnego ogniwa w sieci: bibliotek powiatowych. Ratował sytuację fakt, że jedenaście bibliotek miejskich otrzymało status bibliotek rejonowych, co stanowiło przedłużenie działalności bibliotek powiatowych.

Do 1992 r. biblioteki publiczne województwa olsztyńskiego działały w dotychczasowej strukturze organizacyjnej z rosnącą ilością osiągnięć i kłopotów.

Przejęcie bibliotek w województwie przez samorządy nastąpiło w 1992 r. Dzięki pieniądzom z budżetu państwa opłacaliśmy zachowanie funkcji rejonowej z nadzieją, że doczekamy powiatów.

1.IV.92 r. to ogniwo jednolitej sieci bibliotecznej zostało zerwane. Stworzyło to znaczne utrudnienie w działalności bibliotek wszystkich szczebli, a Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w szczególności.

W kwietniu 1992 r. skomunalizowano filie Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej. Nie powiodła się prośba stworzenia w mieście wojewódzkim nowej struktury organizacyjnej integrującej biblioteki komunalne z państwową Wojewódzką Biblioteką Publiczną. Czwarty rok skomunalizowane biblioteki funkcjonują w strukturze Miejskiego Ośrodka Kultury.

Wszelkie wyliczenia wskazują, że lepszym rozwiązaniem było zlecenie prowadzenia skomunalizowanych filii placówce -matce czyli Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej.

Wiele kłopotów bibliotek naszego województwa wynika z nieklarownego stanu prawnego oraz kłopotów finansowych państwa. Państwo uchyliło się od sformułowania konkretnych wymagań w sprawach bibliotek publicznych, zrezygnowało też ze skutecznej egzekucji prawa. Przeciwko niekorzystnym dla bibliotek działaniom samorządów występowały prawie wyłącznie wojewódzkie biblioteki publiczne, różne instancje władz bibliotecznych oraz Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Z wymienionych powodów od 1988 r. zniknęło w naszym województwie 15 filii bibliotecznych – ponad 2 rocznie (mieścimy się w średniej krajowej). Zdewastowana została sieć punktów bibliotecz-

nych. Od 1988 r. likwidacji uległy aż 693 punkty (dwukrotnie więcej niż średnia krajowa).

Niekorzystne zmiany sieci wpłynęły negatywnie na czytelnictwo.

Nie sprzyja rozwojowi czytelnictwa również zmniejszenie zakupu książek oraz prenumeraty czasopism. Jeszcze w 1988 r. do bibliotek publicznych w naszym województwie kupowaliśmy 22 woluminy na 100 mieszkańców (średnia krajowa 18,6), w 1993 r. było 10 vol. (–12) przy średniej krajowej 7,8.

Spadły też wyniki czytelnictwa: w 1988 r. – 26% ogółu mieszkańców województwa było czytelnikami bibliotek publicznych (wyprzedzał tylko Szczecin) (średnia krajowa 20,8%), w 1993 r. – 20,7% (–5% tj. ok. 40.000 osób), w kraju 17,3 (–3,5% tj. ok. 1.300.000 osób). W 1994 r. w Olsztyńskiem czytelnictwo wzrosło do 21,7% (1% to jest ok. 5.000 osób); wszystko wskazuje, że w bieżącym roku będzie znów o 1% wyżej.

Dynamikę spadku czytelnictwa hamuje wejście tzw. wyżu demograficznego w okresie intensywnego kontaktu z książką, aktywniejsza praca bibliotekarzy oraz bezrobocie.

W porównaniu z innymi województwami mamy trudniejsze warunki pracy: ilość książek na 100 mieszkańców daje nam – XXIV miejsce w kraju, liczba bibliotek – XII, zakup książek – XII. Natomiast ilość czytelników na 100 mieszkańców – IV miejsce i aktywność czytelnicza – VII miejsce wskazują, że pracujemy dobrze (dane z 1994 r.)

Oto poważne zagrożenia, jakie są przed nami:

1. Na wsi biblioteki pozbawiane są samodzielności. Włącza się je przeważnie w struktury GOK, powierzając decyzje w sprawach merytorycznych bibliotek kierownikom GOK – ludziom często bez przygotowania bibliotekarskiego (Barciany, Dywity, Gietrzwałd, Grunwald, Iława, Kolno, Kozłowo, Miłakowo, Piecki, Sorkwity, Srokowo, Jonkowo – razem 12).
2. W wielu gminach (dawnych miastach-gminach) nie powołano biblioteki gminnej. Nadzór nad placówkami pełni pracownik urzędu. Sprawia to kłopoty merytoryczne, organizacyjne oraz utrudnia prowadzenie sprawozdawczości dla GUS. Tak jest w Kętrzynie, Bartoszycach, Szczytnie, Lidzbarku Warm., Górowie Iławeckim.
3. Coraz częściej łączy się biblioteki publiczne ze szkolnymi. W naszym województwie działa 35 takich placówek. Nie zawsze od-

bywa się to według obowiązujących przepisów prawnych. Na ogół towarzyszy temu redukcja zatrudnienia poniżej wymagań minimalnych oraz zastępowanie zwolnionych bibliotekarzy osobami bez przygotowania zawodowego.

4. Likwiduje się filie lub włącza je do bibliotek szkolnych, co powoduje praktycznie zanik funkcji publicznej. Zaczęło się to w gminie Dywity i – jak wynika z naszych informacji – planuje się w następnych gminach.
5. Dokonuje się też zmian organizacyjnych w poszukiwaniu oszczędności finansowych, ale nie przynoszą one korzyści ekonomicznych, ujawniają natomiast wiele braków organizacyjnych. (Statystyczna biblioteka gminna z filiami w naszym województwie w 1994 r. kosztowała 25.300 zł).
6. Biblioteki wiejskie wyposażone są w stare wyeksploatowane lady biblioteczne, regały, stoliki, krzesła. Pochodzą one często jeszcze z lat 60. lub 70. W placówkach wiejskich nie ma nie tylko komputerów, faksów, urządzeń powielających, sprzętu audiowizualnego, ale nawet maszyn do pisania, kalkulatorów, telefonów. Przeważnie toczy się walka o przetrwanie.

Czytelnictwo na wsi w ostatnim roku wyniosło 14,4% i było mniejsze od 1993 r. o 0,4%.

Regresowi czytelnictwa na wsi towarzyszy rozwój czytelnictwa w miastach; w roku 1994 liczba czytelników w miastach stanowiła 26,5% ogółu mieszkańców, to jest prawie 2% więcej niż w roku 1993. W tej dziedzinie rośnie dysproporcja między miastem a wsią.

Bez skutku próbujemy przekonywać że:

– Biblioteki są fundamentem systemu edukacyjnego w kulturze, którego nie można niszczyć. W dobie społeczeństw informacyjnych brak tej świadomości jest poważnym błędem.
– W cywilizacji wymagającej permanentnej nauki, ciągłego aktualizowania wiedzy nie można niszczyć dostępu do książki.
– Odebranie młodzieży możliwości czytania stworzy pustkę, w którą wejdą subkultury lub irracjonalne praktyki i fobie.
– Ludzie, którzy nie czytają, stają się bezmyślnymi obserwatorami wydarzeń i łatwym łupem demagogów.

Jesteśmy, niestety, dość osamotnieni w takim myśleniu. Elity umysłowe – reprezentanci nauki ciągle patrzą z pogardą na popularyzatorską działalność bibliotek.

Nie rozumieją też często roli bibliotek radni decydujący o ich losie. Przechodząc do konkluzji stwierdzić trzeba:

1. Biblioteki publiczne województwa olsztyńskiego, szczególnie biblioteki miejskie, utrzymują dobre wyniki czytelnictwa.
2. Najbardziej niepokojące procesy zachodzą w bibliotekach publicznych na wsi.
3. Zagrożeniem dla czytelnictwa i bibliotek są: łączenie bibliotek publicznych z innymi placówkami, przenoszenie księgozbiorów do szkół, redukcja zatrudnienia, zmniejszanie zakupów, brak korekty sieci bibliotecznej, niedofinansowanie.
4. W Olsztynie powinno nastąpić wyodrębnienie bibliotek samorządowych z MOK w samodzielną MBP albo integracja bibliotek w jednolitą strukturę typu Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna.
5. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie, mimo niedoborów finansowych realizuje swoje podstawowe funkcje:
   - utrzymuje i pomnaża przeznaczony dla regionu księgozbiór Biblioteki Głównej i czytelni naukowej – zakupy roczne: 2.772 vol, w tym naukowy i popularnonaukowy – 1.271 vol.;
   - rozwija działalność informacyjną i opracowuje „Bibliografię Warmii i Mazur". Przygotowano do druku „Przewodnik bibliograficzny Warmia i Mazury w 50-leciu". Zlikwidowano zaległości z lat 60. w wydawaniu „Bibliografii WiM". Stworzono komputerową bazę danych liczącą ponad 30.000 opisów oraz komputerową sieć wewnętrzną. Prowadzone są prace nad stworzeniem sieci otwartej;
   - gromadzi zbiory muzyczne i „książki mówionej" (14 punktów) a także dokumenty życia społecznego tyczące Olsztyna i regionu;
   - rozbudowuje Oddział Literatury Obcojęzycznej liczący prawie 10.000 książek w językach obcych, 40 tytułów czasopism, materiały do nauki języków obcych (ok. 900 j.ew.) – kontynuowane są kursy języka angielskiego;
   - doskonali i rozszerza pomoc dla bibliotek w województwie – prowadzi sprzedaż hurtową książek, wykonuje prace plastyczne, introligatorskie oraz doradza w zakresie: prawa pracy i finansów. Prowadzi też m.in. instruktaż biblioteczny i szkolenia;
   - prowadzi poradnictwo w zakresie komputeryzacji. Wzorem ko-

mputerowej rejestracji wypożyczeń będzie wkrótce – mam nadzieję – Oddział Literatury Dziecięcej;
- opracowuje katalog centralny, który przekształcany będzie w centralną komputerową bazę danych;
- przymierza się do stworzenia nowoczesnej biblioteki w Starym Ratuszu;
- kontynuuje wymuszoną działalność zarobkową. Osiągniemy w tym roku ok. 100 tysięcy nowych złotych dochodu (prawie 10% budżetu WBP).

Jaka będzie przyszłość bibliotek? Trudno przewidzieć. Sytuacja ich pozostaje w ścisłym związku z sytuacją kultury w ogóle. Oczekiwać należy uporządkowania sytuacji prawnej i organizacyjnej, gdyż dotąd władza państwowa zasłaniając się pogardą do tzw. polityki kulturalnej, zrezygnowała ze stworzenia koncepcji kultury w nowej rzeczywistości.

Zapewnienie dostępu do kultury scedowano na gminy, nie precyzując dokładnie obowiązków i źródeł finansowania.

Stan zawieszenia pozostaje. Jaki jest efekt?

Ponieważ nowe państwo nie radzi sobie finansowo i nie chce być wyłącznym mecenasem kultury, coraz większą nadzieję pokłada w sponsoringu. Tymczasem armia sponsorów nie jest liczna. Poza tym sponsoring funkcjonuje, gdy obie strony osiągają korzyść. Tego czego od bibliotek oczekują sponsorzy, dać nie możemy, tego co możemy dać, biznesmeni nie chcą. Wolą wspierać działania dynamiczne, widowiskowe, spektakularne, doraźne.

Powstała sytuacja paradoksalna – bogata baza biblioteczna, liczne księgozbiory potrzebujące wielu sponsorów znajdują ich w biednych samorządach lub w wojewodzie.

Co zrobić?

1. Dążyć do zmiany ustawodawstwa, wymagać od państwa egzekucji prawa i finansowania kultury w szerszym zakresie (w Niemczech przeznacza się na kulturę 10-15% produktu narodowego brutto). Walczyć o tworzenie warunków dla mecenatu i sponsoringu, popularyzować książkę, czytelnictwo i biblioteki.
2. Uświadamiać wartość bibliotek mediom, władzom, biznesmenom, społeczeństwu.
3. Zwiększać atrakcyjność bibliotek – nie mogą one być magazynami

starych książek, brzydkich mebli, smutnych bibliotekarek. Wiele możemy też zmienić poprawą jakości naszej pracy. Dowodem na to jest to, że biblioteki odzyskują dziś czytelników. W tym co to sprawia, upatrywać należy źródła nadziei.

Roman Ławrynowicz

Główna Biblioteka Uniwersytecka Wolnego Uniwersytetu w Berlinie (Freie Universität Berlin)

Spis treści

1. Wykaz skrótów użytych w teście 15
2. Wprowadzenie 16
3. Historia Biblioteki Uniwersyteckiej FUB 17
4. Zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej 21
4.1. Historia zbiorów 21
4.2. Opis zbiorów 22
4.2. 1. Starożytność 22
4.2. 2. Anglistyka 23
4.2. 3. Nauka o książce i bibliotekoznawstwo 23
4.2. 4. Wychowanie i nauczanie 24
4.2. 5. Germanistyka 25
4.2. 6. Nauki historyczne 25
4.2. 7. Historia sztuki 25
4.2. 8. Lingwistyka (ogólna) 26
4.2. 9. Literaturoznawstwo (ogólne i porównawcze) 26
4.2.10. Medycyna (ogólna) 26
4.2.11. Medycyna i nauki przyrodnicze (historia) 27
4.2.12. Nauki przyrodnicze i matematyka 27
4.2.13. Filozofia 27
4.2.14. Psychologia 28
4.2.15. Nauka o prawie 28
4.2.16. Religioznawstwo /Teologia 28
4.2.17. Romanistyka 29
4.2.18. Programy szkolne 29
4.2.19. Badanie socjalizmu 29
4.2.20. Publikacje UN i EG 30
4.2.21. Nauki ekonomiczne / ekonomia polityczna 31
4.2.22. Zbiory chronione i Rara-zbiór 31
5. Katalogi 32
5.1. Katalogi alfabetyczne 32

5.2. Katalog czasopism 32
5.3. Katalog hasłowy 33
5.4. Kartoteka dokumentacyjna 33
6. Udostępnianie 34
6.1. Wypożyczalnia 34
6.2. Magazyn otwarty 35
6.3. Czytelnia 36
6.4. Otwarty magazyn czasopism 36
6.5. Dział podręczników i skryptów 37
6.6. Informacja bibliograficzna i wypożyczalnia międzybiblioteczna 37
6.7. Online - Informacja 37
6.8. Dział fotograficzny 37
6.9. Informacja o bibliotece 38
7. Organizacja wewnętrzna biblioteki 38
7.1. Dział Gromadzenia 39
7.2. Dział Katalogów 39
7.2.1. Katalogowanie alfabetyczne i rzeczowe 39
7.2.2. Katalog czasopism 41
7.2.3. Katalog Ogólny Instytutów 41
7.2.4. Stanowisko Bibliotekarza Wędrującego 41
7.3. Dział Udostępniania 41
7.3.1. Wypożyczalnia 41
7.3.2. Wypożyczalnia międzybiblioteczna 42
7.3.3. Zbiór podręczników 43
7.3.4. Czytelnia 43
7.3.5. Informacja Bibliograficzna / Informacja 43
7.4. Dział Elektronicznego Przetwarzania Danych i Techniki Bibliotecznej . 43
7.5. Dział Bibliografii Uniwersytetu 44
8. Uwagi końcowe 45

1. Wykaz skrótów użytych w tekście

BGK	Berliner Gesamtkatalog
BVBB	Bibliotheksverbund Berlin-Brandenburg (Związek Bibliotek Berlin-Brandenburg)
DBI	Deutsches Bibliotheksinstitut
EFTA	Europäische Freihandelzone (Europejska Strefa Bezcłowa)
EG	Europäische Gemeinschaft (Wspólnota Europejska)
EU	Europäische Union (Unia Europejska, wcześniej EWG)
FUB	Freie Universität Berlin (Wolny Uniwersytet Berlina)
IGK	Institutsgesamtkatalog (Katalog Zbiorczy Bibliotek Instytutowych)

ILO	Internationale Arbeitsorganisation (Międzynarodowa Organizacja Pracy)
KPD	Kommunistische Partei Deutschland (Komunistyczna Partia Niemiec)
PI	Preussische Instruktion (Pruska Instrukcja Katalogowania)
SPD	Sozialistische Partei Deutschland (Socjalistyczna Partia Niemiec)
UN	United Nation (Narody Zjednoczone)
WEU	Westeuropäische Union (Unia Europy Zachodniej)
ZDB	Zeitschriftendatenbank (Bank Danych Czasopism)

2. Wprowadzenie

Duża uniwersalna biblioteka, jaką jest Biblioteka Główna (Universitätsbibliothek) Wolnego Uniwersytetu Berlina (Freie Universität Berlin) jest kompleksowym systemem informacyjnym i wielostronnym centrum usługowym zaopatrującym użytkowników w literaturę potrzebną do nauki, studiów, prac badawczych i naukowych. W celu jak najlepszego wykorzystania tych usług Biblioteka Uniwersytecka publikuje wiele materiałów informacyjnych dotyczących jej organizacji, zasobów, działalności, prac badawczych. Mieści się ona w dzielnicy Berlina Dahlem przy Garystrasse 39 i jest centralną i największą biblioteką uczelni. Oprócz niej Uniwersytet posiada jeszcze 128 bibliotek instytutowych. Cały księgozbiór uczelni to ponad 7.400.000 vol. (stan na koniec 1993 r.), z tego w Bibliotece Głównej znajduje się prawie 2.000.000 vol., a pozostałe ponad 5.000.000 mieści się w bibliotekach fachowych.

Prócz materiałów informacyjnych autorka wykorzystała własne doświadczenia i obserwacje zebrane podczas prawie 3-miesięcznej praktyki odbytej w tej bibliotece w ramach rocznego kursu komputerowego.

W dalszym ciągu tekstu Biblioteka Główna Uniwersytetu określana jest jako Biblioteka Uniwersytecka, a zamiast Wolny Uniwersytet Berlina używany jest skrót FUB od pierwszych liter nazwy w oryginale (Freie Universität Berlin). Pozostałe skróty objaśnione są po spisie treści.

3. Historia Biblioteki Uniwersyteckiej FUB

Wolny Uniwersytet Berliński (Die Freie Universität Berlin – FUB) został założony 4 grudnia 1948 roku po podziale powojennym Berlina na 4 sektory (amerykański, angielski, francuski i rosyjski). Była to przede wszystkim decyzja polityczna, która została podjęta bez poprzedzających ją wielkich dyskusji, przygotowań i planów. Istniejący Uniwersytet Berliński im. Humboldta znalazł się po tym podziale w sektorze rosyjskim i pod silnym politycznym naciskiem władz ZSRR. Sytuacja ta spowodowała, że władze zachodnich sektorów zdecydowały o utworzeniu drugiego uniwersytetu w Berlinie, który byłby wolny – w założeniu – od wszelakiego politycznego nacisku.

Nieprzypadkowe było miejsce, gdzie miał powstać nowy uniwersytet. Friedrich Althof, dyrektor Wydziału Szkół Wyższych Pruskiego Ministerstwa Kultury chciał na przełomie stuleci „wyprowadzić" istniejący Berliński Uniwersytet, a także inne instytucje naukowe, z centrum miasta do dzielnicy Dahlem, gdzie znajdowała się już część państwowych muzeów, a także wiele instytutów działających w ramach Max-Planck-Institut, i gdzie istniała możliwość rozbudowy tych instytucji. W zaistniałej w 1948 roku sytuacji przyłączono nowo założony Uniwersytet do istniejących już w Dahlem instytucji naukowych. Było to korzystne nie tylko ze względów terytorialnych, ale także dawało w początkowej fazie powstawania Uniwersytetu i tworzenia Biblioteki Uniwersyteckiej możliwość korzystania z zasobów bibliotek istniejących już instytutów.

W zachodniej części miasta brak było dużej naukowej biblioteki, która mogłaby przejąć funkcję biblioteki uniwersyteckiej. Wszystkie tego typu placówki znajdowały się po stronie wschodniej miasta, a ta znalazła się w sektorze rosyjskim. Zbiory byłej Pruskiej Biblioteki Państwowej (Preussische Staatsbibliothek), które w czasie wojny wyprowadzone zostały z Berlina, znalazły się częściowo w starym budynku na Unter den Linden, a pozostała część weszła w skład Zachodnioniemieckiej Biblioteki (Westdeutsche Bibliothek) w Magdeburgu. Przekazanie tych zbiorów do Berlina oraz ich udostępnienie było wówczas, ze względów politycznych, nie do pomyślenia. Z biblioteki Uniwerytetu Humboldta nie mogli korzystać studenci FUB. Również

trzecia duża uniwersalna biblioteka naukowa – Berliner Stadtbibliothek – znajdowała się we wschodniej części miasta.

Wraz z uruchomieniem działalności FUB nie sposób było równocześnie utworzyć biblioteki uniwersyteckiej, gdyż środki finansowe, jakie uniwersytet miał do dyspozycji, nie pozwalały na to. W tej sytuacji wprowadzono w życie program awaryjny: seminaria i instytuty otrzymały ograniczone środki na zakupienie niezbędnej literatury i utworzenie zbiorów prezencyjnych. Poza tym utworzono stanowisko kierujące biblioteką, które wyposażone zostało w podręczny warsztat bibliograficzny i miało za zadanie uzupełnić brakującą literaturę naukową poprzez wykorzystanie wypożyczalni międzybibliotecznych w zachodniej części kraju, a także częściowo centralnie katalogować zbiory zakupione lub otrzymane w darze, a znajdujące się w poszczególnych instytutach. Jednocześnie przy w 1948 r. utworzonej, a w 1950 r. oddanej do publicznego użytku, Centralnej Bibliotece Berlińskiej (Berliner Zentralbibliothek, która w 1953 wchłonięta została przez nowo utworzoną bibliotekę będącą darem narodu amerykańskiego dla miasta Berlina, tzw. Amerika Gedenkbibliothek) rozpoczęto prace nad berlińskim katalogiem zbiorczym (Berliner Gesamtkatalog), który miał objąć dostępną literaturę naukową znajdującą się w bibliotekach specjalnych zachodniej części Berlina.

W 4 lata po powstaniu FUB, doszło 1.03.1952 do utworzenia Biblioteki Uniwersyteckiej. Pieniądze w wysokości jednego miliona dolarów, jakie w 1951 roku przekazała do dyspozycji FUB Fundacja Forda, przeznaczone zostały na budowę sal wykładowych i biblioteki. Autorami projektu byli architekci Franz Heinrich Sobotka i Gustav Müller. Budowla ta ze swoją ładnie podzieloną fasadą rozciąga się wzdłuż Garystrasse.

Podczas uroczystości otwarcia 19.06.1954 Senator Kształcenia Narodowego (Volksbildungssenator) Tiburtis określił Bibliotekę Uniwersytecką jako centrum zaopatrzenia w literaturę naukową i mianował ją siedzibą Centralnego Katalogu Berlińskiego (Berliner Gesamtkatalog). W 1978 Centralny Katalog Berliński został decyzją Senatora przekazany do Biblioteki Państwowej (Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz).

Od 1952 roku w porozumieniu z berlińskimi wydawcami i związkiem księgarzy otrzymuje Biblioteka Uniwersytecka jeden egzemplarz

każdej wydanej w Berlinie książki i ma obowiązek archiwizowania regionalnego egzemplarza obowiązkowego.

Nowa Biblioteka Uniwersytecka przejęła z działu bibliotecznego ok. 2000 vol., na zakup w 1952 roku przeznaczono 75 000 DM. Mimo powstania biblioteki uniwersyteckiej, przez następne 10 lat tzn. do roku 1964, absolutne pierwszeństwo w rozbudowie księgozbiorów miały biblioteki instytutowe. Obsada personalna Biblioteki w owym czasie była poniżej ogólnego standardu, jaki notowano w bibliotekach uniwersyteckich. Literatura do wypożyczenia, konieczna dla uniwersytetu a nie wypożyczana w instytutach, nie mogła być w wystarczającym zakresie zakupiona. Lukę tę rekompensowano informacją o zasobach bibliotek instytutowych w katalogu alfabetycznym Biblioteki Uniwersyteckiej.

Polepszenie sytuacji przyniosło wreszcie zalecenie Rady Naukowej o rozbudowie bibliotek naukowych. W 1964 Biblioteka Uniwersytecka osiągnęła właśnie stan 300 000 vol., co zgodnie z analizą Rady Naukowej jest niezbędnym minimum, wskazującym na konieczność utworzenia biblioteki uniwersyteckiej.

W międzyczasie od połowy lat 60-tych celem usprawnienia prac wewnętrznych biblioteki i poprawy przekazu informacji zaczęto wypróbowywać system elektronicznego przetwarzania danych. W ten to sposób powstało nowe zadanie dla „starszych" bibliotek uniwersyteckich (a taką stała się relatywnie młoda Biblioteka Uniwersytecka): stopniowe wprowadzanie elektronicznego systemu przetwarzania danych przy administrowaniu tą ogromną ilością informacji. Realizację zadania rozpoczęto 1.08.1969 przez stworzenie maszynowego systemu, do którego wyprowadzono bieżące sygnatury na dokładnie bieżące. Relatywnie bieżące znaczyło ustawienie uporządkowane według przedmiotu, tzn. np. G = filozofia, psychologia; K = filologia klasyczna; L = literatura niemiecka. W 1970 utworzono oprócz działu gromadzenia, katalogowania i udostępniania czwarty samodzielny dział „przetwarzania danych i techniki bibliotecznej", którego zadaniem było planowanie i realizacja automatyzacji systemu bibliotecznego oraz opieka nad konwencjonalnymi technikami bibliotecznymi. W oddziale katalogów rozpoczęto jednocześnie długofalowy, wielostopniowy projekt automatyzacji katalogu czasopism FUB oraz jego przepracowanie według RAK (Regel fur die Alphabetische Katalogisierung). Ten pierwszy

stopień opracowania zakończony został w 1976 roku. Jesienią tego samego roku rozszerzono opracowywanie czasopism do ZVUB z bibliotek fachowych.

(...) W wypożyczalni głównej dążono początkowo do konwencjonalnej poprawy obsługi użytkowników i tak w 1973 wprowadzono wewnętrzne wypożyczanie między bibliotekami fachowymi a Biblioteką Uniwersytecką, a od 1975 wypożyczanie natychmiastowe. Do automatyzacji wypożyczania na miejscu i na zewnątrz w 1976 r. stworzono 50% oprogramowania, a konieczna konfiguracja została zakupiona. Niestety, firma opracowująca to oprogramowanie zbankrutowała. Trzeba było zaczynać od nowa.

W latach 1974-76 przygotowany został nowy magazyn (magazyn – wieża) o pojemności 1.400.000 voluminów. Po jego przejęciu wprowadzono wolny dostęp do zbiorów czytelni oraz utworzono podręczny magazyn czasopism z ca 50.000 vol. nowych roczników. Zbiory przeznaczone do wolnego dostępu (otwarty magazyn czasopism i magazyn ogólny otwarty) zaopatrzono w etykiety, które mogły być maszynowo odczytywane.

Wraz z automatyzacją systemu wypożyczania w marcu 1985 roku i udostępnienia magazynu otwartego można było rozpocząć działalność wypożyczalni według nowej koncepcji.

W 1985 na nowo uporządkowano zbiory czytelni, które do tego czasu znacznie się powiększyły (1985 : 80.000 vol. w czytelni głównej). Z podziału na zbiór czytelni i zbiór magazynu podręcznego czytelni zrezygnowano, ustawiając zasoby w trzech obszarach czytelni, kolejno według systematycznego uporządkowania.

Już w 1980 roku Biblioteka Uniwersytecka sygnalizowała, iż pojemność (poszerzonego w 1976) magazynu nie wystarczy do czasu rozbudowania zaplanowanego na 1990 r. nowego magazynu. Dlatego też utworzono w byłej hali fabrycznej w odległości 6,5 km od Biblioteki Uniwersyteckiej prowizoryczny magazyn na 250.000 vol., w latach 1986/87 przeniesiony on został w pobliże BU. Zasoby tego magazynu nie są do natychmiastowego udostępnienia, mogą być wypożyczone na zamówienie dopiero następnego dnia.

Jako następny projekt automatyzacji planuje Biblioteka Uniwersytecka przestawienie katalogowania monografii według nowych zasad RAK oraz włączenie w system On-line. Takie przestawienie możliwe

jest tylko w przypadku, gdy inne duże biblioteki Berlina we wspólnym związku utworzą regionalne centrum biblioteczne i centralną redakcję. Wspólne katalogowanie dla związku bibliotek wprowadziła Biblioteka Uniwersytecka w roku 1989.

Podczas dosyć długiego okresu tworzenia projektowanego związku w latach 1980/81 przeniesiony został katalog monografii z katalogu kartkowego na mikrofisze, co umożliwiło lepszą dostępność i ułatwiło użytkowanie tego katalogu.

Na rozwój nowych technologii informacyjnych zareagowała biblioteka utworzeniem miejsca pośrednictwa informacji. Od 1985 oferuje Biblioteka Uniwersytecka swoim użytkownikom odpłatne poszukiwania (recherchen) z ca 350 krajowych i zagranicznych banków informacyjnych.

4. Zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej

Uniwersytet posiada ponad 7 mln vol., które rozdzielone są na wiele bibliotek, rozrzuconych po całym mieście. Z tego ok. 1,7 mln znajduje się w Bibliotece Uniwersyteckiej. Biblioteka Uniwersytecka gromadzi literaturę ze wszystkich dziedzin nauki, główny profil to nauki humanistyczne i społeczne. Jako szczególny obszar zbiorów pielęgnowany jest, powstały na bazie biblioteki Steina, dział badań nad socjalizmem. Poza tym szczególny nacisk kładzie się na gromadzenie dużych międzynarodowych encyklopedii i leksykonów oraz bibliografii.

Biblioteka Uniwersytecka gromadzi egzemplarze obowiązkowe Landu Berlin.

4.1. Historia zbiorów

Gromadzenie i rozbudowywanie zbiorów biblioteki we wcześniejszych latach było ze względu na brak środków finansowych niewystarczające. Pewna przypadkowość panowała początkowo po przejęciu części różnych księgozbiorów rozproszonych w następstwie wojny. I tak np. przejęto część zbiorów ze starych berlińskich gimnazjów

(filologia klasyczna, stare zbiory geograficzne, historyczne i literackie), a także stare dysertacje prawne z byłej pruskiej izby sądowej (Preussisches Kammergericht). Później wyłoniły się okazyjne możliwości przejęcia innych zbiorów, np. Berlińskiego Stowarzyszenia Lekarzy Homeopatów (1958), dużego zbioru programów szkolnych Centrum Pedagogicznego (1968), czy też obszernej części Berlińskiej Medycznej Biblioteki Centralnej (1980). Włączono niektóre małe zbiory uczonych, np. historyka Friedricha Meinecke (którego zbiór odbitek i druków nietypowych znajduje się w Instytucie F. Meinecke), prawnika Franza Neumana (1900-1954), psychologa Ludwika Lewina (1887-1967), czy też przedstawiciela nauk teatralnych Hansa Knudsena (1886-1971). Biblioteki te przy przejęciu i opracowaniu nie zostały ustawione osobno lecz rozdzielone po całym księgozbiorze według ich zawartości. Zbiory ustawiano wówczas dzieląc je z grubsza na dziedziny wg rocznej numeracji bieżącej. Od 1969 roku wprowadzona została tylko numeracja bieżąca.

Na koniec 1993 roku stan zbiorów biblioteki przedstawiał się następująco:

- 1.990.726 vol.
- 8135 bieżących tytułów czasopism
- mikromateriały: 169.297
- inne materiały (druki specjalne, taśmy magnetofonowe, dias, filmy, fotografie, video, CD-ROM): 682

4.2. Opis zbiorów

4.2.1. Starożytność

Biblioteka Uniwersytecka dysponuje z tej dziedziny, szczególnie z filologi klasycznej, dosyć obszernym zbiorem, intensywnie gromadzonym od połowy lat 60-ych. Jego zawartość to: wszystkie wydane przed 1800 rokiem książki dotyczące starożytności, a także reprinty takich książek o zakresie interdyscyplinarnym; dzieła greckich i łacińskich autorów (gromadzone niezależnie od Seminarium Literatury Klasycznej); teksty i literatura papirusu (szczególnie uwzględniane są rękopisy, paleografia i kodikologia); teksty epigraficzne i literatura wtór-

na; katalogi rękopisów; dysertacje (od 1964 r. gromadzone są również w szerszym zakresie starsze dysertacje, od 1975 amerykańskie).

Na podstawie uzgodnień z innymi bibliotekami Berlina BU gromadzi zbiory w zakresie: pisarze chrześcijańscy, patrystyka i ogólna literatura; grecka i rzymska historia oraz prawo, nauki antyczne, filozofia i religia, a także recepcja antyku w literaturze średniowiecznej, renesansie i literaturze współczesnej; bizantynistyka, łacina średniowieczna i nowa. Od około 1970 roku BU kupuje literaturę numizmatyczną, która jednak nie jest kompletna. W dużym stopniu gromadzona jest literatura dotycząca archeologii klasycznej.

Systematycznie uzupełniana jest również literatura dotycząca starożytności wydana w XIX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem historii nauki.

4.2.2. Anglistyka

Z dziedziny filologii angielskiej (Wielka Brytania, USA; Commonwealth) zbiera Biblioteka Uniwersytecka literaturę służącą celom naukowym. Są to: literatura prymarna ze wszystkich epok (kompletne, o ile to możliwe, krytyczne wydania dzieł, tłumaczenia w wyborze), rozległą literaturę sekundarną, piśmiennictwo lingwistyczne, jak również w jak najszerszym zakresie bibliografie, leksykony, słowniki i materiały źródłowe, wybór dzieł krajoznawczych.

Prace dotyczące filologii amerykańskiej (USA, Kanada) gromadzone są w uzgodnieniu z Instytutem J.F. Kennedy'ego. Ogólne historyczno-literackie i lingwistyczne opracowania, bibliografie, leksykony i słowniki gromadzone są w możliwie jak najszerszym zakresie.

Literatura Commenwealthu (Azja, Afryka, Australia) gromadzona jest w ograniczonym zakresie (naukowoliterackie i lingwistyczne opracowania). Bibliografie, słowniki, leksykony gromadzone są jednak w dużym wyborze.

4.2.3. Nauka o książce i bibliotekoznawstwo

Literatura z tego zakresu gromadzona jest ze szczególną pieczołowitością, gdyż jest ona konieczna nie tylko do celów badawczych

i naukowych, ale także do kształcenia nowych sił bibliotekarskich, a także do zawodowej praktyki w systemie bibliotecznym uniwersytetu. Ze względu na aparat bibliograficzny dąży się do możliwie kompletnego gromadzenia katalogów rękopisów i inkunabułów, podobnie przy gromadzeniu bibliografii ogólnych (bibliografie narodowe i inne, katalogi biblioteczne, bibliografie czasopism itd.). Literatura z wszystkich dziedzin bibliotekoznawstwa w innych krajach gromadzona jest w dosyć szerokim wyborze, jednakże tylko w zachodnioeuropejskich językach. (Literatura w językach wschodnioeuropejskich gromadzona jest przez Osteuropainstitut). Prace historyczne i współczesne dotyczące bibliotekoznawstwa uwzględniane są mniej więcej w równym stopniu. Dominuje literatura dotycząca bibliotek naukowych, literatura na temat bibliotek publicznych nie jest zbyt obszernie prezentowana. Obok gromadzonej literatury monograficznej prenumerowane są prawie wszystkie niemieckojęzyczne czasopisma dotyczące książki i bibliotekoznawstwa, jak również reprezentatywny wybór najważniejszych czasopism świata zachodniego z tej dziedziny.

4.2.4. Wychowanie i nauczanie

Biblioteka Uniwersytecka gromadzi literaturę potrzebną do studiowania, jak również piśmiennictwo dotyczące teorii i badań wszystkich dyscyplin dotyczących wychowania i nauczania a także nauk pokrewnych. Jeśli chodzi o dydaktykę ogólną i przedmiotową nauczania szkolnego Biblioteka Uniwersytecka poszerzyła profil gromadzenia po integracji Wyższej Szkoły Pedagogicznej z Uniwersytetem. Kupowane są dla prawie wszystkich przedmiotów nauczania ogólne i podstawowe opracowania dla wszystkich klas szkolnych. Zbiór podręczników szkolnych byłej szkoły pedagogicznej jest w dalszym ciągu pielęgnowany, uzupełniany i przechowywany jako oddzielny dział. W szerokim zakresie gromadzone jest piśmiennictwo dotyczące historii i współczesności szkolnictwa wyższego, jego instytucji, osobistości a także ogólnej i specjalnej dydaktyki szkół wyższych.

4.2.5. Germanistyka

Biblioteka Uniwersytecka gromadzi wszystkie teksty źródłowe w wydaniach oryginalnych oraz wydania historyczno-krytyczne, literaturę sekundarną do literaturoznwastwa (również starą), jak również podstawową literaturę badawczą do filologii niemieckiej, indogermanistyki oraz do ogólnej i porównawczej nauki o literaturze i języku, podręczniki, leksykony, bibliografie, dysertacje, prace szkół wyższych (w tym amerykańskie dysertacje: komplet od 1975-1982, od 1983 w wyborze).

Czasopisma językowe i literaturoznawcze gromadzone są możliwie obszernie, pozostałe czasopisma literackie w uzgodnieniu z seminarium germanistycznym.

5.2.6. Nauki historyczne

Z tej dziedziny gromadzone są: źródła i opracowania dotyczące historii wszystkich czasów i narodów, ze szczególnym uwzględnieniem historii krajów niemieckojęzycznych, historii Wielkiej Brytanii, Irlandii, Włoch, Francji oraz państw Beneluksu. Szczególny profil gromadzenia to: judaica (Judentum); historia Kościoła, tu w szczególności historia zakonów duchownych; wolnomularstwo; historia miast; historia niemieckich landów (szczególnie Branderburgica oraz byłe prowincje pruskie, północno-zachodnie i środkowe Niemcy, byłe niemieckie obszary wschodnie, germanica zagraniczne – włącznie z Alzacją i Lotaryngią). Do wszystkich tych dziedzin dokupywana jest stale starsza literatura.

4.2.7. Historia sztuki

Gromadzona jest literatura do europejskiej historii sztuki, podstawowa literatura tycząca znanych artystów, topografii sztuki i jej różnych gatunków. Główny kierunek to: europejskie, szczególnie niemieckie, malarstwo albumowe, w szerokim zakresie wydania faksymili a także estetyka i socjologia sztuki. Przy głębszych studiach zainteresowani kierowani są do bogatych zasobów Instytutu Historii Sztuki.

4.2.8. Lingwistyka (ogólna)

Do tej przecinającej się z wieloma kierunkami dyscypliny gromadzona jest literatura podstawowa, możliwie obszerna dla każdej dziedziny, która poświęcona jest dużym językowym jednostkom (jak np. lingwistyka tekstu) oraz strukturom językowym połączonym w społeczny kontekst (np. socjolingwistyka).

4.2.9. Literaturoznawstwo (ogólne i porównawcze)

Gromadzone są wydania tekstowe obcojęzycznej literatury oraz niemieckie tłumaczenia z wszystkich epok, w szczególności literatura europejska oraz odpowiednia literatura sekundarna, a następnie ogólne opracowania i literatura specjalna tycząca filozofii języka, estetyki i poetyki, teorii tłumaczeń, interdyscyplinarnej kombinacji psychologii, socjologii, polityki i recepcji literackiej. W porozumieniu z innymi berlińskimi bibliotekami gromadzi się także, ale tylko w tłumaczeniach, sporo literatury krajów wschodnich, wschodnioazjatyckich i Ameryki Łacińskiej.

4.2.10. Medycyna (ogólna)

Zbiory z tej dziedziny gromadzone są przez Bibliotekę Uniwersytecką w porozumieniu z bibliotekami fakultetów medycznych. Przede wszystkim jest to literatura dotycząca podstawowych przedmiotów medycznych, przedklinicznej fazy kształcenia, jak również medycyny teoretycznej i dyscyplin nieklinicznych. W miarę możliwości kupuje się też literaturę o charakterze interdyscyplinarnym dotyczącą otwartej służby zdrowia, chorób społecznych. W ramach możliwości uzupełnia się ją starymi monografiami i czasopismami.

Biblioteka Uniwersytecka administruje również komisarycznie biblioteką Stowarzyszenia Lekarzy Homeopatów (publikacje dotyczące medycyny alternatywnej i niefachowej).

4.2.11. Medycyna i nauki przyrodnicze (historia)

Biblioteka Uniwersytecka gromadzi w obszernym zakresie literaturę dotyczącą medycyny i nauk przyrodniczych. Najważniejsze czasopisma prenumeruje się na bieżąco. Jeżeli to możliwe gromadzona jest również literatura prymarna. Przez przejęcie znaczącej części byłej Berlińskiej Medycznej Biblioteki Centralnej uzupełniona została fachowa literatura medyczna z XVIII, a przede wszystkim XIX i początków XX wieku. Istnieje również bardzo dobry zbiór źródeł i literatury sekundarnej dotyczącej antycznej historii medycyny i nauk przyrodniczych (włącznie z matematyką).

4.2.12. Nauki przyrodnicze i matematyka

Biblioteka Uniwersytecka w dużym stopniu bierze pod uwagę potrzeby Studium Nauk Przyrodniczych. Gromadzone są podręczniki, skrypty, podstawowe opracowania, bibliografie i leksykony do wszystkich kierunków przyrodniczych, pokrewnych oraz literatura interdyscyplinarna. Dostępne są również najważniejsze czasopisma fachowe, specjalna monograficzna literatura badawcza i dysertacje (przede wszystkim z niemieckiego obszaru językowego).

4.2.13. Filozofia

Biblioteka Uniwersytecka gromadzi prymarną i sekundarną literaturę dotyczącą zachodniej historii filozofii, jej wszystkich kierunków, ze szczególnym uwzględnieniem teorii poznania i teorii nauki. Jest to istotne ze względu na fakt, że do zbioru tego sięgają użytkownicy innych kierunków nauk, natomiast zbiory biblioteki Instytutu Filozofii dostępne są prezencyjnie.

Jeśli chodzi o niezachodnie kierunki i tradycje filozoficzne kupuje się tylko najważniejszych autorów w tłumaczeniu niemieckim, a z opracowań tylko te najważniejsze.

4.2.14. Psychologia

Gromadzona jest literatura do potrzeb studiów psychologicznych (metodologia, psychologia kognitywna, rozwojowa itp.). W psychologii stosowanej szczególnie duże są potrzeby użytkowników z zakresu psychologii klinicznej i pedagogicznej.

4.2.15. Nauka o prawie

Dla potrzeb studiujących gromadzone są w dużym zakresie podręczniki, opracowania ogólne, bibliografie i leksykony dla wszystkich kierunków prawniczych. Specjalnym kierunkiem gromadzenia jest prawo Bundesrepublik Deutschland (RFN); tu w szczególności: źródła prawa jak dzienniki prawne i rozporządzenia obowiązujące dla kraju i landów, zbiory decyzji prawnych i komentarze do nich. Piśmiennictwo dotyczące prawa krajowego jest gromadzone w szerokim zakresie a z prawa landów tylko te publikacje, które mają znaczenie ponadregionalne. W zakresie historii prawa punkt ciężkości kładziony jest na niemiecką i rzymską historię prawa, w zakresie niemieckiej – na historię prawa pruskiego.

Z zakresu prawa zagranicznego (DDR) m.in. prawa narodów i międzynarodowego gromadzone są przede wszystkim opracowania zbiorcze.

4.2.16. Religioznawstwo / Teologia

Z zakresu religioznawstwa i teologii chrześcijańskiej gromadzi Biblioteka Uniwersytecka piśmiennictwo w naukowo ukierunkowanym wyborze. Literatura teologiczna obu dużych wyznań chrześcijańskich gromadzona jest z wyjątkiem niektórych poddziałów (praktyczna teologia, teologia moralności, liturgika, homiletyka, pedagogika religijna) dosyć intensywnie.

Religioznawstwo ogólne uzupełnione jest także literaturą z zakresu: fenomenologii, historii religii, religioznawstwa porównawczego, socjologii i psychologii religii.

Przy religiach niechrześcijańskich Biblioteka Uniwersytecka ograni-

cza się tylko do gromadzenia tekstów źródłowych, opracowań ogólnych i leksykonów. Wyjątek stanowi teologia żydowska.

4.2.17. Romanistyka

W zakresie języka francuskiego i literatury francuskiej gromadzona jest naukowa literatura: wydania dzieł autorskich i inne teksty, tłumaczenia i literatura sekundarna a także leksykony i słowniki. Literatura frankofońska (Kanada, Afryka) gromadzona jest w przeważającej większości w Instytucie Filologii Romańskiej, to samo dotyczy języków kreolskich na bazie romańskiego.

Z piśmiennictwa włoskiego gromadzi się ważniejszych autorów w oryginale i tłumaczeniu, literaturę sekundarną w dosyć ograniczonym zakresie, ale leksykony i słowniki możliwie obszernie.

W obszarze literatury hiszpańskiej kupuje się tylko wielkich autorów w wydaniu oryginalnym, pozostałych w tłumaczeniu, to samo tyczy literatury Ameryki Łacińskiej. Leksykony i słowniki uwzględniane są w szerszym wyborze.

Dla pozostałych języków romańskich gromadzi się podstawowe opracowania i tłumaczenia.

4.2.18. Programy szkolne

W roku 1968 przyjęto około 13.500 programów szkolnych z Centrum Pedagogicznego, w latach późniejszych zakupiono następne, także w roku 1987 było ich 15.000. Chodzi tu przede wszystkim o niemieckie programy szkolne drugiej połowy XIX wieku (najpóźniej do 1915 r.) ze szczególnym uwzględnieniem Prus.

4.2.19. Badanie socjalizmu

Jako szczególny kierunek gromadzenia traktuje Biblioteka Uniwersytecka literaturę dotyczącą socjalizmu i ruchu robotniczego. Podstawę tego zbioru stanowi uzyskany w 1951 zbiór specjalny górnośląskiego socjaldemokraty Maxa Steina (1871-1952). Składa się on z ok.

7.500 tomów monografii, broszur i czasopism, z tego ok. 3500 tomów z XIX wieku.

Zbiór ten jest zbiorem specjalnym dotyczącym socjalizmu, tzn. teorii socjalizmu, jak i politycznej i organizacyjnej historii ruchu robotniczego. Główny profil to piśmiennictwo wydane w Niemczech i Europie Środkowej od powstania Ogólnoniemieckiego Stowarzyszenia Robotników (Allgemeinen Deutschen Arbeitervereins – ADAV) w roku 1863. Obcojęzyczna literatura oryginalna jak również niemieckojęzyczne piśmiennictwo o ruchu robotniczym za granicą reprezentowane są w ograniczonym zakresie.

W roku 1979 nabyty został prywatny zbiór berlińskiego komunisty Alfreda Weilanda (1906-1976) w liczbie ok. 750 vol. Chodzi tu o zbiór specjalny, którego tematyka obejmuje wszystkie kierunki i prądy odłamów ruchu robotniczego od pierwszej wojny światowej. Dalsze kierunki gromadzenia to literatura lewicowego oporu z okresu narodowego socjalizmu (NS-Zeit), jak również lewicowo-socjalistyczna literatura okresu bezpośrednio powojennego.

4.2.20. Publikacje UN i EG

Od roku 1956 otrzymuje biblioteka uniwersytecka w ramach Depository Library Narodów Zjednoczonych wszystkie drukowane publikacje – protokoły posiedzeń organów głównych, monografie, serie, czasopisma, od 1965 również ogólne, niedrukowany materiał dokumentacyjny tzn. dokumenty robocze z posiedzeń organów głównych i podporządkowanych im gremiów. Publikacje organizacji specjalnych Narodów Zjednoczonych gromadzone są w luźnym wyborze.

Od 1953 otrzymuje Biblioteka Uniwersytecka na bieżąco drukowane publikacje Rady Europy, które dotyczą głównie prawnych i społeczno-politycznych tematów.

Jako Europejskie Centrum Dokumentacyjne otrzymuje BU od 1963 roku drukowane publikacje organów i instytucji Wspólnoty Europejskiej, od 1972 również nie drukowany materiał dokumentacyjny Komisji Wspólnoty Europejskiej i jej Sekretariatu.

4.2.21. Nauki ekonomiczne (ekonomia polityczna)

W dużym zakresie gromadzona jest podstawowa literatura z wszystkich dziedzin ekonomii politycznej i dyscyplin pokrewnych. W ramach możliwości finansowych kupowane są również reprinty i wydania antykwaryczne.

Zbiór obejmuje również dużą liczbę czasopism fachowych, przy tym też dysertacje (w szczególności niemieckie, ale też dysertacje z Holandii, Skandynawii, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii).

4.2.22. Zbiory chronione i Rara-zbiór

Zbiór chroniony zawiera dzieła wydane do roku 1850. Dostępne są one do użytku tylko w czytelni i zabronione jest ich kopiowanie.

Rara-zbiór zawiera dzieła o szczególnej naukowej, historycznej albo estetycznej wartości, takie jak: inkunabuły i druki wczesne, rzadkie wydawnictwa socjalistyczne (Sozialistika), druki ulotne, pierwsze wydania, almanachy z XIX w., ważne egzemplarze sztuki wydawniczej, nowsze druki prasowe itp. Zbiór ten umieszczony jest w specjalnej chronionej części magazynu, ustawiony według kolejności numerycznej. Korzystanie z niego możliwe jest tylko w pierwszych rzędach stolików w czytelni, w pobliżu pracownika czytelni.

Rara-zbiór obejmuje około 2500 tytułów, z czego ok. 1700 ukazało się przed rokiem 1900. Istotną część tego zbioru stanowią: klasyczna archeologia, niemiecka historia nauk humanistycznych XVII i XIX wieku, druki ulotne i rzadkie publikacje berlińskie okresu powojennego. Z czasów wojny 30-letniej pochodzą 162 druki ulotne. Poza tym zgromadzono również dużą edycję druków ulotnych na mikrofiszach. Dostępne są one tylko w czytelni.

Godny podkreślenia jest duży zbiór wartościowych i interesujących druków berlińskich, szczególnie z lat 60-ych. Jako biblioteka gromadząca egzemplarz obowiązkowy Landu Berlin BU gromadzi prawie kompletną produkcję berlińskich drukarni i wydawnictw, gdzie między innymi znajdują się w dużej liczbie oryginalne druki prasowe i dzieła ilustrowane, które najczęściej ukazywały się w niewielkim nakładzie.

5. Katalogi

5.1. Katalogi alfabetyczne

Katalogi Biblioteki Uniwersyteckiej w pierwszych latach po powstaniu FUB zostały tak pomyślane, by stanowić uzupełnienie znajdującego się w budynku Biblioteki Uniwersyteckiej Berlińskiego Katalogu Zbiorczego (Berliner Gesamtkatalog – BGK) i tworzyć pewien system katalogowy. W 1978 BGK przeniesiony został z Biblioteki Uniwersyteckiej do Biblioteki Państwowej. Od tego czasu niemożliwy jest bezpośredni do niego dostęp, poza tym zasoby FUB od tego czasu nie są uzupełniane w tym katalogu. Stan księgozbiorów FUB w razie potrzeby musi być sprawdzony w mikrofiszowym katalogu Biblioteki Uniwersyteckiej.

Katalog alfabetyczny (AK) 1 wykazuje stan wydawnictw monograficznych Biblioteki Uniwersyteckiej, jak również analogiczny stan bibliotek fachowych i instytutowych FUB. Poza tym zawiera on również rejestr wszystkich wydawnictw uczelnianych, serii i kongresów. Prowadzony był do roku 1989 według zasad katalogowania określanych jako Instrukcja Pruska (Preussische Instruktion – PI). Od roku 1990 biblioteka uniwersytecka włączona została w system katalogowania On-line, od tego momentu prowadzenie katalogu kartkowego zostało przerwane, stosuje się je tylko w bibliotekach fachowych, które nie zostały wciągnięte do Biblioteksverbund Berlin-Brandenburg (BVBB). EPD – katalog ukazuje się w formie mikrofisz i jest aktualizowany co kwartał.

5.2. Katalog czasopism

Ogólny katalog czasopism ma formę indeksu czasopism FUB. Wykaz ten jest wynikiem uczestnictwa Biblioteki Uniwersyteckiej w prowadzonym pod kierunkiem Niemieckiego Instytutu Bibliotecznego (Deutsches Bibliotheksinstitut – DBI) Narodowym Banku Danych Czasopism (Zeitschriftendatenbank – ZDB). Dla użytkownika katalog ten dostępny jest w formie mikrofisz aktualizowanych co pół roku.

5.3. Katalog hasłowy

Katalog hasłowy jest katalogiem rzeczowym Biblioteki Uniwersyteckiej. Nie uwzględnia on literatury pięknej (poza antologiami), dzieł popularnonaukowych, podręczników szkolnych, pojedynczych prawnych wydań tekstowych oraz niemieckich pism uczelnianych, które nie ukazały się w handlu księgarskim. Czasopisma i serie wykazane są tylko w poszczególnych przypadkach (np. roczniki statystyczne, periodycznie wydawane bibliografie, pisma kongresowe, jak też czasopisma i serie, które odnoszą się do bardzo wąskiego zakresu tematycznego). Zbiory bibliotek fachowych nie są w tym katalogu uwzględniane.

Rzeczową zawartość publikacji określają hasła. Hasłami mogą być nazwiska osób, określenia pojęć rzeczowych, etno-geograficzne określenia, określenia czasowe, a także określenia szczególnych form literackich.

Faworyzowane jest wąskie określenie hasła. W wielu przypadkach hasła tworzą łańcuchy w celu jak najbardziej precyzyjnego określenia zawartości publikacji.

Katalog ten uporządkowany jest alfabetycznie według haseł, które na kartach katalogowch znajdują się w górnej części i napisane są czerwonym pismem. Korzysta się z tego katalogu, podobnie jak z ogólnej encyklopedii. Do katalogu dołączony jest indeks haseł i łańcuchów hasłowych, pod którymi można szukać informacji na temat bibliografii i leksykonów.

5.4. Kartoteka dokumentacyjna

Biblioteka Uniwersytecka prowadzi kartotekę artykułów z czasopism dotyczących anglistyki, germanistyki, romanistyki i nauk humanistycznych oraz katalog niebiologicznych nauk przyrodniczych. Prowadzona jest dokumentacja dotycząca historii ruchu robotniczego.

6. Udostępnianie

6.1. Wypożyczalnia

Biblioteka Uniwersytecka jest centralną biblioteką FUB wypożyczającą swoje zbiory na zewnątrz. W wypożyczalni wypożycza się rocznie ok. 300.000 vol. dla ok. 30.000 czytelników (głównie studnci FUB). Uprawnieni do korzystania z wypożyczalni są wszyscy studenci FUB oraz każdy zameldowany mieszkaniec Berlina. Dla pozostałych użytkowników zbiory biblioteki dostępne są w czytelni.

Przeciętnie wypożyczalnia otwarta jest 45 godzin w tygodniu. Zainstalowany od 1985 roku elektroniczny system rejestracji wypożyczeń BIAS (Siemens) umożliwia – mimo ciągle rosnącej liczby wypożyczeń – bezproblemową i relatywnie szybką obsługę czytelnika. Rewersy wypełniane muszą być tylko na zbiory z magazynu zamkniętego, zbiory magazynu otwartego są dostępne bezpośrednio i pozwalają na samodzielne wyszukanie książki przez czytelnika. Znakiem rozpoznawczym wskazującym na różne miejsce książki, tzn. magazyn otwarty lub zamknięty, jest sygnatura. W magazynie otwartym sygnowanie książek rozpoczyna się od cyfry 1 i składa się tylko z cyfr i znaków ukośnych (np. *18/88/123456/)*. Wypożyczanie z magazynu otwartego następuje bez wypełnienia rewersu zamówień, za okazaniem legitymacji studenckiej lub karty czytelniczej.

Książki ze wszystkimi innymi sygnaturami muszą być wcześniej zamówione poprzez wypełnienie rewersu i wrzucenie go do odpowiedniej skrzynki jako zamówienie pilne (do odebrania po upływie godziny) albo normalne (do odebrania w dniu następnym). Zbiory magazynu rezerwowego oraz dysertacje bez sygnatur wyłączone są z usługi „zamówienie pilne". O innych szczegółowych warunkach lub zmianach przy wypożyczaniu informują tablice umieszczone na skrzynkach katalogowych, jak też przewodnik dla użytkownika.

Legitymacja studencka służy jednocześnie jako legitymacja czytelnika, pozostali użytkownicy biblioteki mogą otrzymać kartę biblioteczną bezpłatnie bezpośrednio w wypożyczalni. Termin zwrotu książki określony jest na 4 tygodnie od momentu wypożyczenia. W przypadku przedłużenia książki lub jej rezerwacji wystarczy złożenie wniosku, pisemnie lub osobiście (ale nie telefonicznie). Po przekroczeniu przez czytelnika terminu zwrotu książki pobierane są opłaty za

upomnienia (na warunkach ustalonych w regulaminie wypożyczalni). Zwrot książek możliwy jest również poza godzinami otwarcia wypożyczalni. Specjalnie do tego celu przeznaczona skrzynka znajduje się przy wejściu głównym do biblioteki.

6.2. Magazyn otwarty

Od 1986 roku do dyspozycji czytelników oddany został magazyn otwarty, gdzie użytkownik samodzielnie musi wyszukać potrzebną mu książkę. W magazynie tym znajduje się ponad 400.000 vol. nowszej literatury naukowej (gromadzonej od 1969 r.) ze wszystkich dziedzin. Zbiory tego magazynu ustawione są według kolejności numerycznej. Ustawienie systematyczne pociągałoby za sobą zbyt duże problemy organizacyjne. Takie ustawienie księgozbioru wymaga od użytkownika najpierw wyszukania książki w katalogu, zanotowania jej sygnatury, a dopiero potem wyszukania jej w magazynie.

6.3. Czytelnia

Czytelnia Biblioteki Uniwersyteckiej jest jedną z największych czytelni Berlina i Niemiec. Do 100.000 vol. ustawionych systematycznie użytkownik ma wolny dostęp. Jest to czytelnia uniwersalna, tzn. reprezentuje wszystkie dziedziny wiedzy, ale przede wszystkim nauki humanistyczne i społeczne w szerokim wyborze. Ze względu na najdłuższy czas otwarcia i stale czynne stanowisko informacyjne należy ona do centralnego obszaru udostępniania w bibliotece.

Przestrzennie rozmieszczona jest czytelnia w trzech obszarach. Po przekroczeniu wejścia kontrolnego, wchodzi się do obszaru pierwszego. Tutaj, po prawej stronie znajduje się czytelnia czasopism, w której dostępne są najnowsze zeszyty z ok. 1600 tytułów czasopism (ogółem w bibliotece prenumeruje się ok. 9000 tytułów czasopism). Po lewej stronie znajduje się stanowisko informacyjne. Drzwiami znajdującymi się po lewej stronie informacji dochodzi się do pozostałych dwóch obszarów, jak również do schodów, które prowadzą do magazynu czasopism otwartego dla czytelników.

Ustawienie księgozbioru w czytelni jest systematyczne i podzielone

na 13 grup oznakowanych rzymskimi cyframi. Grupa XII znajduje się w osobnym pomieszczeniu działu Informacji Bibliograficznej. Systematyka ta jest systematyką własną biblioteki, powstałą na początku tworzenia biblioteki opartą na przykładach Biblioteki Państwowej na Unter den Linden (byłe NRD) i Biblioteki Uniwersyteckiej w Getyndze. Dla ustawienia zbiorów nauk przyrodniczych, medycyny i języków orientalnych posłużono się Uniwersalną Klasyfikacją Dziesiętną.

Biblioteka Uniwersytecka przykładała zawsze szczególną wagę do gromadzenia encyklopedii, dlatego też w czytelni znajduje się znakomity zbiór edycji encyklopedycznych. Dostępne są najważniejsze leksykony wszystkich większych krajów i to w wielu wydaniach.

Duże encyklopedie zagraniczne uporządkowane są krajami według alfabetu. Wśród nich znajdują się m.in. „Encyclopedia Britannica" w wielu wydaniach z lat 1771-1984, podobnie „Larousse".

Za encyklopediami ustawione są leksykony biograficzne, początkowo międzynarodowe, dalej krajowe, ustawione według alfabetu poszczególnych krajów. Zbiór ten uzupełniają duże mikrofisze–Corpora (Deutsches Bibliographisches Archiv, British Biographical Archive, Archivo biografico de Espana, Soviet Biographic Archive itd.).

Zbiory czytelni opracowane są w katalogach alfabetycznym i systematycznym, przy czym układ katalogu systematycznego odpowiada kolejności ustawienia książek na regałach.

Kopiarki znajdują się w obszarze 3 czytelni, są tam również maszyny do pisania dostępne dla czytelników oraz urządzenia laserowe do kopiowania wielkoformatowych materiałów (DIN A-2). Tu znajdują się również dwa stanowiska z komputerem przeznaczonym dla ludzi niewidomych, włączonym w ogólną sieć informacyjną biblioteki. Czytniki i urządzenia kopiujące mikromateriały znajdują się w obszarze 2.

6.4. Otwarty magazyn czasopism

Magazyn ten znajduje się nad salą czytelnianą i jest z nią połączony schodami. Mieści się tam ponad 50.000 vol. czasopism fachowych, w tym z zakresu nauk humanistycznych, prawnych i społecznych od 1945 roku, z zakresu nauk przyrodniczych od 1960 r. Czasopisma ustawione są zgodnie z sygnaturą bieżącą. Dokładną informację o zawartości księgozbioru znaleźć można w katalogach, alfabetycznym

i systematycznym, znajdujących się w czytelni. Zbiory te dostępne są na miejscu, a także poprzez wypożyczalnię można je wypożyczyć na zewnątrz, można je również kopiować.

6.5. Dział podręczników i skryptów

W skład zbioru podręczników i skryptów (Lehrbuchsammlung – LBS) wchodzi ważna i podstawowa literatura do kształcenia, gromadzona w wielu egzemplarzach i udostępniana tylko studentom FUB. Chodzi tu o podstawowe opracowania jak i specjalne rozprawy. Wielkość tego zbioru sięgała w roku 1987 – 40.000 vol. i zawierała ok. 3000 tytułów.

6.6. Informacja bibliograficzna i wypożyczalnia międzybiblioteczna

W dziale Informacji Bibliotecznej do dyspozycji czytelników przeznaczonych jest ponad 15.000 tomów dzieł bibliograficznych. Obok bibliografii narodowych, drukowanych katalogów dużych bibliotek, wykazów publicznych szkół wyższych i bibliografii zawartości czasopism znaleźć tu można wykazy specjalne, jak: wykazy adresów, indeksy pseudonimów i anonimów, jak też aktualne spisy wykładów niemieckich i zagranicznych szkół wyższych (także na mikrofiszach).

6.7. On-line-Informacja

Dzisiejszy napływ informacji jest trudny do opanowania metodami konwencjonalnymi. Biblioteka Uniwersytecka umożliwia czytelnikom szukanie literatury za pomocą systemu on-line, zapewniającego dostęp do banków informacyjnych z różnych dziedzin. Wyszukiwania literatury w tych bankach dokonuje się według autorów, haseł czy instytucji, a także przez kominowanie haseł ze sobą, co ułatwia i poszerza tematyczne poszukiwania, a co nie byłoby możliwe przy korzystaniu z bibliografii drukowanych. Wszystkie uzyskane informacje można też na miejscu wydrukować.

Biblioteka zarejestrowana jest też bezpośrednio w 7 instytucjach (tzw. Hosts) oferujących swoje usługi informacyjne, dzięki czemu ma dostęp do ok. 350 banków informacyjnych. Koszty, jakie pociąga za sobą korzystanie z tego on-line-systemu (czas dialogu z Host, wydruk tytułów), ponosi użytkownik.

Dział ten znajduje się na parterze biblioteki i przewidziany był początkowo jako centrum reprograficzne dla całego uniwersytetu. Z powodu rozpowszechnienia w instytutach fotokopiarek, dział wyspecjalizował się w wykonywaniu wysokowartościowych prac fotograficznych na użytek nauki i badań. Główny nacisk kładzie się na wykonywanie mikrofilmów starych, delikatnych i wielkoformatowych dóbr piśmienniczych, których kopiowanie jest zabronione. Z mikrofilmów można później bez problemu wykonać powiększenia za pomocą metody fotograficznej czy też tzw. Reader-Printem. Również wykonywanie zdjęć małych przedmiotów (monety, pieczęcie, znaczki), przy których istotne jest oddanie wszystkich detali, należy do ważnych prac działu. Reprodukowane mogą być również stare pożółkłe fotografie i wykorzystywane wcześniej klisze szklane.

6.9. Informacja o bibliotece

Biblioteka przez cały rok oferuje w każdą środę o godz. 11.00 trwające ok. 1 godziny wprowadzenie i szkolenie użytkowników w zakresie korzystania z biblioteki. Oprócz tego stałego terminu odbywają się również dodatkowe szkolenia użytkowników na początku semestru. Od 1988 można także skorzystać ze szkoleń poprzez film dostępny na kasecie video.

7. Organizacja wewnętrzna biblioteki

Na wewnętrzną strukturę składa się 6 działów głównych:
- Dział Gromadzenia
- Dział Katalogów
- Dział Udostępniania
- Dział Techniczny i EPD
- Administracja Biblioteki

7.1. Dział Gromadzenia *(w niniejszym opracowaniu redakcyjnym pominięto).*

7.2. Dział Katalogów

7.2.1. Katalogowanie alfabetyczne i rzeczowe

Katalogowanie alfabetyczne (według „Regeln fur die alphabetische Katalogisierung – Wissenschaftliche Bibliotheken" tzw. RAK-WB- „Zasady katalogowania alfabetycznego dla bibliotek naukowych") oraz opracowanie rzeczowe tzw. katalogowanie hasłowe (według „Regeln fur den Schlagwortkatalog" tzw. RSWK – „Zasady katalogowania hasłowego") odbywa się od 1990 roku w ramach Bibliotheksverbund Berlin-Brandenburg (BVBB) (Związek Bibliotek Berlin-Brandenburg) w systemie on-line.

Sieć związków i organizacji bibliotekarskich działających w Niemczech jest dosyć szeroka. Wynika to z kilku przyczyn. Przede wszystkim każdy land prowadzi własną politykę kulturalną. Sytuacja taka sprzyja powstawaniu różnych systemów organizacyjnych bibliotek, co nie zawsze można uznać za korzystne. Problem zaczyna się tam, gdzie celowa i konieczna jest wymiana informacji między bibliotekami na temat zbiorów. Ponieważ nie obowiązują żadne odgórne zarządzenia krajowe, a jedynie zalecenia, systemy katalogowania alfabetycznego i opracowania systematycznego są zróżnicowane między landami, a i w landach nie ma też jednolitości. W celu ułatwienia komunikacji między bibliotekami powstało wiele związków bibliotek zarówno regionalnych, jak i ponadregionalnych. Mają one na celu w możliwie jak największym zakresie ujednolicenie opracowania zbiorów w zgodzie z międzynarodowymi ustaleniami, co ułatwia wymianę informacji między bibliotekami. Szczególnym bodźcem do ujednolicenia systemu bibliotecznego był rozwój techniki komunikacyjnej, z której pomocą większość bibliotek ma szansę włączyć się w elektroniczny system wymiany informacji. Bibliotheksverbund Berlin--Brandenburg jest takim właśnie regionalnym związkiem największych bibliotek naukowych Berlina i Brandenburgii. W ramach tego związku biblioteki połączone są siecią komputerową i włączone w system wspólnego elektronicznego opracowania monografii.

Książki wydane przed 1990 rokiem opracowywane są w dalszym ciągu konwencjonalnie. Restrospektywne opracowanie tego katalogu przewidziane jest w przyszłości i odbyć ma się stopniowo.

Zadaniem Biblioteki Uniwersyteckiej jest również wykazanie stanu bibliotek fachowych FUB, dlatego też w alfabetycznym katalogu kartkowym karty katalogowe dla monografii wydanych przed 1989 r. zawierają informację, w jakiej bibliotece znajduje się dana książka. Dla tytułów, które ukazały się po roku 1990, przewidziane jest samodzielne uczestnictwo w BVBB „aktywnych" bibliotek fachowych, tzn. bibliotek podłączonych do sieci i mogących samodzielnie wprowadzać własne zbiory do centralnego pliku. Na dzień dzisiejszy tylko trzy biblioteki instytutowe wprowadzają swoje dane do BVBB. Realizacja planu dla wszystkich bibliotek uczelni możliwa będzie po włączeniu ich do ogólnej sieci BVBB.

BVBB pracuje w systemie IBAS 3. Jest to wieloplikowy system danych. Dzieli się on na trzy grupy:

– dane regionalne (tytuły monografii jako plik główny i współpracujące z nim pliki osób, haseł i instytucji)

– dane lokalne (plik danych lokalnych, plik danych egzemplarzowych)

– dane obce (są to pliki krajowych systemów informacyjnych, do których należą: Gesamtkorperschaftdatei tzw. GKD – plik instytucji; Deutsche Nationalbibliographie tzw DNB – plik zawierający Bibliografię Narodową: Schlagworterdatei tzw. SWD – plik haseł rzeczowych wykorzystywanych w Bibliografii Narodowej).

Nad prawidłowym funkcjonowaniem tego systemu czuwa Deutsches Bibliotheksinstitut (DBI – Niemiecki Instytut Biblioteczny). Do zadań DBI należy również zestawienie katalogów w formie mikrofisz (aktualizowane co kwartał) i katalogów kartkowych. Biblioteka Uniwersytecka prowadzi następujące katalogi:

– alfabetyczny katalog zbiorów FUB

– alfabetyczny katalog czytelni Biblioteki Uniwersyteckiej

– katalog haseł Biblioteki Uniwersyteckiej

– karty katalogowe do katalogu systematycznego czytelni Biblioteki Uniwersyteckiej

– karty katalogowe dla katalogów systematycznych bibliotek fachowych FUB biorących udział w katalogowaniu monografii w BVBB.

7.2.2 Katalog czasopism

Alfabetyczne katalogowanie czasopism w Bibliotece Uniwersyteckiej prowadzone jest według RAK-WB bezpośrednio do Zeitschrifttendatenbank tzw. ZDB – Banku Danych Czasopism. Pod pojęciem czasopisma rozumie się tu następujące publikacje periodyczne: czasopisma, gazety, czasopismopodobne wydawnictwa seryjne. Do ZDB wprowadzona jest całość zbiorów czasopism FUB, tzn. wszystkie znajdujące się w Bibliotece Uniwersyteckiej i w bibliotekach fachowych. Ich stan jest na bieżąco aktualizowany. Katalogowanie odbywa się dla Biblioteki Uniwersyteckiej na podstawie poszczególnych zeszytów, dla bibliotek fachowych – na podstawie meldunków na kartach.

7.2.3. Katalog Ogólny Instytutów *(pominięto w niniejszym opracowaniu)*

7.2.4 Stanowisko Bibliotekarza Wędrującego

Zadaniem pracownika będącego na tym stanowisku jest uzupełnienie (lub zastępstwo) w razie potrzeby obsady bibliotek instytutowych.

7.3 Dział Udostępniania

7.3.1 Wypożyczalnia

Praca wypożyczalni od lat wsparta jest systemem EPD. Wykorzystuje się tu program BIAS firmy Siemens Nixdorf Internation, który z biegiem lat został zmodyfikowany i przystosowany do potrzeb biblioteki. System ten zawiera 11 grup funkcyjnych uwzględniających wszystkie istotne prace i zależności związane z działalnością wypożyczalni.

Grupy funkcyjne podzielone są na 36 podfunkcji. Trzy istotne grupy funkcji to:

– Funkcje organizacji obsługi użytkownika (zapytanie o stan konta, zapytanie o dane czytelnika, nowa rejestracja – krótka i pełna

wersja, korektura stałych danych, manualna blokada, manualne odblokowanie, skreślenie użytkownika);

– Funkcja organizacji wypożyczenia książki (zapytanie o dane książki, przyjęcie danych o książce, korektura danych, likwidacja danych, wykonanie etykiety zastępczej);

– Funkcje obiegu wypożyczania (zamówienie książki, zamówienie z magazynu, wycofanie zamówienia, wypożyczenie na zamówienie, bezpośrednie wypożyczenie, zmiana topografii książki, przedłużenie pojedynczej książki, przedłużenie wszystkich książek na koncie, uwaga, wycofanie uwagi, zawiadomienie o zwrocie książki, książka zwrócona, opłata, przyjęcie opłaty, rezygnacja z pobrania opłaty, prowadzenie kasy, zamówienie z wypożyczalni międzybibliotecznej, odmowa przyjęcia zamówienia wypożyczalni międzybibliotecznej, wpływ z wypożyczalni międzybibliotecznej, zwrot z wypożyczalni międzybibliotecznej, przesłanie zwrotu z wypożyczalni międzybibliotecznej, skasowanie zamówienia z wypożyczalni międzybibliotecznej).

System pracuje w warunkach kontrolowanych. Manipulacja przy pliku użytkowników i pliku danych o książce nie jest możliwa bezpośrednio, musi być sterowana programem. Biblioteka Uniwersytecka zainstalowała programy dodatkowe, za pomocą których jakość i obciążenia systemowe zostały poszerzone. I tak automatycznie drukowanym upomnieniem przyporządkowany jest krótki tytuł książki; poza tym wytwarzany jest wykaz księgozbioru dla sprawdzenia stanu Zbioru Podręczników.

7.3.2. Wypożyczalnia międzybiblioteczna

Aktywna działalność wypożyczalni międzybibliotecznej jest zintegrowana z całym systemem wypożyczalni. Istnieją dwie grupy użytkowników, tzn. krajowe i zagraniczne biblioteki, które posiadają zróżnicowany regulamin wypożyczeń i bezpłatne upomnienia. Nie wszystkie prace tego działu dają się wykonać z pomocą systemu EPD. Administracja zamówieniami odbywa się metodą konwencjonalną, na bazie kartotek.

7.3.3 Zbiór podręczników *(pominięto w niniejszym opracowaniu)*

7.3.3. Czytelnia

Praca w czytelni odbywa się jeszcze w sposób konwencjonalny. Zamówienia do czytelni przyjmowane są w wypożyczalni i zarejestrowane jako czytelnia – konto zbiorcze. W czytelni zostają one uporządkowane na podstawie rewersów w kartotece i przyporządkowane czytelnikowi wraz z kartką terminową.

7.3.4 Informacja Bibliograficzna / Informacja

Dział Informacji Bibliograficznej oprócz szerokiego wyboru bibliografii, katalogów bibliotecznych i innych środków pomocniczych umożliwiających bibliograficzne poszukiwania dysponuje również czterema monitorami włączonymi w sieć informacyjną biblioteki. W sieci tej zainstalowany jest wielomiejscowy system CD-ROM, który oferuje użytkownikom w przeciwieństwie do on-line-zapytań bezpłatną możliwość wyszukiwania i korzystania z informacji bibliograficznych zawartych na CD-ROM. Do dyspozycji użytkowników dostępnych jest na CD-ROM 35 (stan na VII 1994) krajowych i zagranicznych banków danych (np. Biological Abstracts, Dissertation Abstracts Ondisk, Deutsche Nationalbibliographie, Oxford English Dictionary i in.).

Działalność informacyjna biblioteki wsparta jest również połączeniem z krajowymi i międzynarodowymi bankami danych. Urządzenia (Host, aparat telefoniczny i in.) niezbędne do tego połączenia umieszczone są w osobnym pomieszczeniu i nie są włączone w wewnętrzną sieć informacyjną bibliotek. Korzystanie z tych usług jest odpłatne.

7.4 Dział Elektronicznego Przetwarzania Danych i Techniki Bibliotecznej

W dziale tym znajduje się wyposażenie techniczne sieci EPD, do którego należą:

– centrum maszynowe: centralna maszyna matematyczna C50-Rechner z 16 megabajtami pamięci roboczej, 4 zintegrowane stacje dysków na płyty magnetyczne, aparat na kasety magnetyczne, stacja dysków na taśmy magnetyczne, maszyna matematyczna SINIX-Rechner

MX300-50. Dla celów katalogowania pracuje 31 terminali, dla celów informacyjnych 5 terminali. Tu zainstalowany jest biblioteczny system wypożyczania BIAS;

– system informacyjny: Internet – sieć z 24 PC (Personel Computer), za pomocą której m.in. możliwe są poszukiwania bibliograficzne na CD-ROM. Komputery te wykorzystywane są w sekretariacie i dyrekcji, w administracji biblioteki, przy katalogowaniu hasłowym, w wypożyczalni, w Dziale Gromadzenia, w Informacji Bibliograficznej, w IGK, jedno stanowisko w wypożyczalni, w dziale EPD (stan na koniec 1993 roku).

7.5 Dział Bibliografii Uniwersytetu

Dział ten jest centralnym działem dokumentacyjnym publikacji FUB, wyposażonym tylko w jeden PC z zainstalowanym programem edytora tekstu i połączony z siecią informacyjną biblioteki. Na koniec 1993 wydany został 11 tom (za rok 1991) Bibliografii Uniwersytetu, w której znalazło się 7.933 publikacji pracowników uczelni.

8. Uwagi końcowe

Opracowanie powyższe nie wyczerpuje wszystkich aspektów działalności i organizacji Biblioteki Uniwersyteckiej. Założeniem autorki było zebrać najważniejsze informacje dotyczące tej biblioteki, tak aby czytelnik mógł sobie wyrobić ogólny pogląd na temat jej zbiorów i jej funkcjonowania. Autorka wdzięczna będzie za wszelkiego rodzaju uwagi rzeczowe czy też zapytania dotyczące powyższego opracowania, które pomogą ewentualnie uzupełnić braki lub niedociągnięcia tej pracy.

Celina Kwiatek-Mack

Między nauką, a zabawą czyli o popularyzacji książki i czytelnictwa w Oddziale dla Dzieci Miejskiej Biblioteki Publicznej w Morągu

W morąskiej bibliotece dla dzieci, starsze przedszkolaki i uczniowie w młodszym wieku szkolnym mają okazję uczestniczyć w atrakcyjnych spotkaniach z bohaterami różnych utworów literackich. Spotkania te są sprawdzonym, stałym elementem oferty morąskiej biblioteki dla szkół i przedszkoli, zaakceptowanym zarówno przez nauczycieli, jak i małych czytelników.

Pracę rozpoczyna się od zaplanowania kilku form pracy połączonych tematycznie. O wyborze tematu najczęściej decyduje chęć przybliżenia dzieciom sylwetki i twórczości określonego pisarza.

Na podstawie materiałów metodycznych opracowuje się konspekty zajęć z grupami czytelników zawierające elementy pogadanki, przeglądu książek, zgaduj-zgaduli, scenariusz inscenizacji kukiełkowej, regulaminy konkursów, zaproszenia. W kąciku dla najmłodszych przygotowuje się dużą dekorację, którą właściwie bez przesady można nazwać scenografią. Jest ona zawsze związana z określoną porą roku, ale jej poszczególne części są plastycznym odzwierciedleniem utworów literackich dla dzieci.

Niemałą rolę przy realizacji zajęć odgrywają zbiory specjalne, takie jak płyty gramofonowe, kasety magnetofonowe, zestawy fotograficzne, nagrania magnetowidowe, jednak największe ożywienie wśród odbiorców powodują kukiełki. Można powiedzieć, że na stałe zamieszkały one w morąskiej bibliotece dziecięcej i służą bibliotekarzom nieodzowną pomocą w nawiązywaniu kontaktu z dziećmi. Udział kukiełek w zajęciach z dziećmi młodszymi pozwala na zacieranie dystansu pomiędzy nauką i zabawą. Warto tu wspomnieć, że na spotkaniach z najmłodszymi wprowadza się więcej elementów zabawowych, a z nieco starszymi dziećmi więcej elementów poznawczych. Ważne jest również to, żeby umożliwiać dzieciom aktywne uczestnictwo w imprezach czytelniczych, a nie bierny odbiór przekazywanych treści. W morąskiej placówce bibliotecznej podczas imprez dzieci rozmawiają z bibliotekarzami i bohaterami inscenizacji, rozwiązują zagadki, śpiewają, recytują wiersze, bawią się, tańczą, a zawsze pretekstem jest literatura dziecięca.

W 1995 r. w Oddziale dla Dzieci Miejskiej Biblioteki Publicznej

w Morągu zrealizowano kilka imprez czytelniczych dla młodszych dzieci, w których programach znalazły się inscenizacje kukiełkowe: „Kramik Świętego Mikołaja", „Teatrzyk zimowy", „Dzień dobry, Panie Andersenie".

Ostatnim większym przedsięwzięciem morąskich bibliotekarzy był blok imprez poświęconych Marii Konopnickiej, złożony z następujących form pracy z czytelnikiem:

– „Opowieści Koszałka Opałka" – zajęcia biblioteczne z inscenizacją kukiełkową,

– „Czy znasz postacie z książek Marii Konopnickiej?" – konkurs czytelniczy,

– „Ilustracja do książki Marii Konopnickiej" – konkurs plastyczny.

Zanim dzieci zaproszono do biblioteki wykonana została dekoracja, której głównymi bohaterami byli: Marysia z gąskami, krasnoludki i królowa Tatra. Przygotowano też wystawę książek Marii Konopnickiej z oprawą plastyczną przedstawiającą bohaterów książek tej pisarki oraz wywieszono kolorowe, atrakcyjnie opracowane regulaminy konkursów. Do wszystkich szkół i przedszkoli dostarczono zaproszenia (z wizerunkiem Koszałka Opałka) na spotkanie z Marią Konopnicką i jej twórczością. W zaproszeniach tradycyjnie umieszczono obok tematu i programu spotkania, prośbę o wcześniejszy kontakt telefoniczny co do terminu realizacji zajęć.

Pierwsza część spotkania prowadzona była przez bibliotekarkę przy udziale kukiełki Koszałka Opałka. W dalszej części występowały też inne kukiełki, m.in. Marysia, Janek Wędrowniczek, Stefek Burczymucha. Scenariusz spotkania został tak skonstruowany, że prowadzący opowiadał o Marii Konopnickiej i jej utworach, prowadząc dialog z kukiełkami i zaproszonymi dziećmi. Bohaterowie książek wypowiadali fragmenty tekstów Marii Konopnickiej, zadawali pytania dzieciom uczestniczącym w spotkaniu.

Po inscenizacji „Opowieści Koszałka Opałka" dzieci poznawały bibliotekę i jej zbiory, a bibliotekarze zapraszali dzieci do udziału w konkursach czytelniczym i plastycznym. Udział w konkursie czytelniczym „Czy znasz postacie z książek Marii Konopnickiej?" zaproponowano uczniom klas I–IV. Chętni do udziału w konkursie czytelniczym mieli wykazać się znajomością następujących książek: „O krasnoludkach i o sierotce Marysi", „Co słonko widziało", „Jak to ze lnem było", „Stefek Burczymucha". Wszystkim uczestnikom spotkań „Opo-

wieści Koszałka Opałka", a więc i przedszkolakom, proponowano wykonanie konkursowej „Ilustracji do książki Marii Konopnickiej".

Ogółem w spotkaniach wzięły udział 22 grupy przedszkolne i szkolne. We wszystkich formach bloku poświęconego Marii Konopnickiej uczestniczyło ponad 600 dzieci. Podsumowanie konkursów czytelniczego i plastycznego odbyło się 15 grudnia 1995 r., najlepszym uczestnikom wręczono nagrody, a najciekawsze prace plastyczne wyeksponowane zostały na wystawie pokonkursowej.

Duże imprezy czytelnicze dla najmłodszych czytelników wymagają zaangażowania ze strony zespołu całej biblioteki. W przygotowaniach oprócz pracowników biblioteki dziecięcej uczestniczą więc dyrektor, bibliotekarze z innych działów, pracownicy obsługi, czasami zaprzyjaźnieni nauczyciele i inne osoby. Dzięki temu można wzbogacać ofertę biblioteki, czynić ją atrakcyjną w odbiorze. Trud włożony w przygotowania opłaca się, ponieważ raz przygotowana impreza realizowana jest wielokrotnie ze zorganizowanymi grupami dzieci, daje też możliwość samorealizacji indywidualnej w warunkach pozaszkolnych poprzez udział w konkursach. Z naszych doświadczeń wynika, że regularne wizyty dzieci od najmłodszych lat w bibliotece, nie tylko wskazują im drogę do biblioteki publicznej, ale wytwarzają specyficzną więź, która umacniana owocuje rozwojem czytelnictwa. Największą satysfakcją bibliotekarzy jest odkrywanie przez dzieci radości czytania.

Oprac. Maria Majewska
instruktor MBP w Morągu

Wieczór pamięci ofiar sowieckiej agresji
w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Morągu

Przez dziesiątki lat prawda o zbrodniach sowieckich na narodzie polskim nie miała łatwego dostępu do opinii publicznej. Obchody Roku Rodzin Katyńskich stały się dla pracowników Miejskiej Biblioteki w Morągu wyjątkową okazją, by odnaleźć również w naszym mieście i najbliższych okolicach ofiary stalinowskiej machiny cierpienia i śmierci.

Dnia 29 listopada 1995 r. o godz. 16.00 rozpoczął się w Czytelni Miejskiej Biblioteki Publicznej w Morągu

Na uroczyste spotkanie zaproszono członków Związku Sybiraków oraz Towarzystwa Rodzina Katyńska. Przybyło 30 mieszkańców Morąga i okolic, których najbliżsi zginęli w Katyniu – na Golgocie polskich oficerów, na bezkresach „nieludzkiej ziemi" oraz tych, których udziałem był los zesłańców na Syberię, do Kazachstanu, Workuty, Irkucka. Honorowymi uczestnikami Wieczoru Pamięci Ofiar Sowieckiej Agresji byli: Maria MIKIELEWICZ, Stanisław MIKIELEWICZ, Alfred CZAPLA, Jan MIŚKIEWICZ, Kazimierz STEFANOWICZ, Adam ŁOBACZEWSKI, Marian STANKIEWICZ, Edward WASILEWSKI, Ryszard GODLEWSKI, Irena KASZETA, Witold WOJCIEKIAN, Genowefa KRAWCEWICZ, Maria KOZIOŁ, Irena WOŁEJKO, Regina MACIEJAK, Bronisław DYTKOWSKI, Henryk STANKIEWICZ, Jan KACZOROWSKI, Stanisław KUCZYŃSKI, Walentyna STANKIEWICZ, Edward KORZYNOW, Elżbieta NAJDA, Witold NAJDA, Janusz OJRZANOWSKI, Janina GŁOWALA, Józef STACEWICZ, Maria ZYCH, Kazimierz LINKIEWICZ, Piotr DYTKOWSKI, Teresa DYTKOWSKA. Przybyli również Pani Izabella SKORUPSKA z Towarzystwa Rodzina Katyńska i Pan Eugeniusz GRABSKI ze Związku Sybiraków, olsztyńscy przedstawiciele tych organizacji.

Spotkanie rozpoczęło się od przedstawienia zebranym bohaterów spotkania – ludzi, których stalinizm doświadczył szczególnie tragicznie. Potem nastąpiły prezentacje literacko-muzyczne przygotowane pod kierunkiem mgr Elżbiety RZEPKI – dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Morągu:

„Polska to wielkie słowo" – w wykonaniu uczniów morąskich szkół podstawowych nr 3 i 4,

„Katyń – pokolenia żałobami czarne" – w wykonaniu morąskich licealistów.

Szczególnego blasku wystąpieniu młodzieży przydały muzyczne talenty Joanny BOJARSKIEJ i Mariusza BRODZIKA. Poezja i muzyka prezentowana przez wykonawców stała się pięknym pokłonem młodych ludzi przed tymi, którzy zginęli, jak i przed tymi, którzy przeżyli i przybyli tego dnia do biblioteki w Morągu, by dać świadectwo prawdy o tamtych okrutnych czasach. Wyjątkowo wzruszającym momentem spotkania było spontaniczne powstanie dostojnych gości i wspólne odśpiewanie „Hymnu Sybiraków". Młodzież wystąpiła na tle scenografii, której centralnym elementem był symboliczny, brzozowy krzyż

katyński, otoczony biało-czerwonymi chorągiewkami z nazwiskami straconych generałów.

Na spotkanie przybył też Pan mgr inż. Tadeusz SOBIERAJSKI – przewodniczący Rady Miejskiej w Morągu, który złożył hołd wszystkim ofiarom stalinowskich zbrodni, a symboliczną wiązankę biało-czerwonych kwiatów wręczył nestorce Pani Walentynie NIEMYJSKIEJ.

Następnie zebrani na Wieczorze Pamięci Ofiar Stalinowskiej Agresji mieli okazję wysłuchać przejmujących wspomnień i refleksji m.in. Eugeniusza GRABSKIEGO, Izabelli SKORUPSKIEJ, Edwarda WASILEWSKIEGO.

Ogółem w spotkaniu wzięło udział ponad 30 gości honorowych oraz około 90 osób publiczności, w tym duża grupa morąskiej młodzieży.

Spotkaniu towarzyszyła wystawa „Naród, który traci pamięć – traci życie". Jej tytuł stał się przedmiotem refleksji Pana Tadeusza Sobierajskiego, który stwierdził, że potrzebna jest pamięć i hołd wszystkim Ofiarom stalinowskiej agresji, ale istnieje też potrzeba wypełniania białych plam polskiej historii. Na wystawie znalazło się wiele publikacji, które te plamy zapełniają, każdy może je wypożyczyć w naszej bibliotece. Specjalnie na pamiątkę spotkania przygotowano kilkadziesiąt egzemplarzy broszury informacyjnej *Katyń* wydanej przez Niezależną Oficynę Wydawniczą w 1980 r. – wszystkie rozeszły się błyskawicznie. Świadczy to chyba bezspornie, jak wielka jest potrzeba obiektywnej wiedzy o czasach stalinowskiej agresji.

Oprac. Maria Majewska

II. LUDZIE Z KRĘGU KSIĄŻKI

Pani Ziuta Morgiewicz

Józefa Morgiewicz, kierowniczka Gminnej Biblioteki Publiczno-Szkolnej w Świątkach, odeszła na emeryturę.

Sądzę, iż nie tylko mnie trudno zrozumieć to proste zdanie.

Po pierwsze nie Józefa Morgiewicz tylko Pani Ziuta – tak ją my, wszyscy bibliotekarze nazywamy i tak pozostanie. Zawsze bezpośrednia, nieśmiało uśmiechnięta, życzliwa, ufna, łagodnie spoglądająca na każdego.

Skąd emerytura? Pani Ziuta należy do tych, którzy do końca życia pozostają młodzi. Emeryckiego wyglądu nie znajdą nawet nieżyczliwi. Kruczoczarne włosy, świeża cera, ciągle młoda figura oraz niezmienna energia, chęć do pracy i upór w realizacji pomysłów.

Być może nie wszystko wiemy. Być może zostało coś z ostatnich niedomagań zdrowotnych.

Nam wydaje się, że decyzja o emeryturze była przedwczesna, choć może tylko nam się zdaje.

Prawdą jest, że Pani Ziuta zaczęła pracować zawodowo w szesnastym roku życia. Przeżyła powojenną wędrówkę ludów i większość kłopotów okresu pionierskiego.

Tak pisała o sobie:

Szkołę podstawową skończyłam w Świątkach, a następnie rozpoczęłam naukę w Liceum Ogólnokształcącym w Ornecie. Niestety z powodu choroby byłam zmuszona przerwać naukę. Po wyzdrowieniu 1.10.1955 r. rozpoczęłam pracę w PGR Drzazgi jako młodsza księgowa. Pracowałam do 30.08.1957. Od 1.09.1957 zostałam zatrudniona jako kierowniczka gminnej biblioteki w Świątkach. Tak zaczęła się moja praca bibliotekarska. W okresie pracy skończyłam kurs POKKB – w 1966 r., Liceum Ogólnokształcące – w 1975; później zdałam egzamin kwalifikacyjny na starszego bibliotekarza.

Trudno w kilku słowach opisać 40-letni okres pracy, w tym 38 lat w bibliotece.

Pracę traktowałam poważnie i może zbyt emocjonalnie. W tej chwili w myśli przesuwają się wspomnienia, wspomnienia, nie opuszczają wątpliwości co jest ważne i co napisać. Naprawdę nie wiem.

Biblioteka w Świątkach mieściła się w budynku Urzędu Gminy, było to jedno małe pomieszczenie. Z czasem przybywało czytelników i książek, prowadzone były prace oświatowe z dziećmi i młodzieżą. Biblioteka jako jedyna instytucja kulturalna zdobyła uznanie w środowisku.

Współpraca z władzami gminy, szkołami, instytucjami do końca mojej pracy układała się bardzo dobrze, co pozwoliło bibliotece uzyskać większy lokal. Więc przeprowadzka, zdobywanie wyposażenia, urządzanie biblioteki. Lokal był większy, ale przez 12 lat nie mogłam powiedzieć, że było mi ciepło. Mimo takich warunków przybywało czytelników i książek. Przy bibliotece działał zespół artystyczny „Czarne Koty", którego instruktorką była nauczycielka D. Maniewska. Biblioteka brała udział w konkursach. Dostałam nagrodę ministra za popularyzację książek rolniczych. Uczestniczyłam także w teleturnieju bibliotekarzy woj. olsztyńskiego, wynikiem czego była wizyta J. Rostockiej i całej ekipy telewizyjnej w bibliotece i punkcie bibliotecznym. W przygotowaniu tej wizyty uczestniczyli wszyscy czytelnicy i inni mieszkańcy.

Tak pomału ranga biblioteki i częściowo moja rosły. Zachodziła konieczność powiększenia lokalu. W tym czasie czynem społecznym, wznoszony był Dom Strażaka. Zaczęłam starania o przeznaczenie części budynku na bibliotekę. Przy poparciu sekretarza Urzędu Gminy p. Załęskiego komitet budowy zgodził się dobudować piętro i przeznaczyć dwa pomieszczenia na bibliotekę.

W lipcu 1973 roku nastąpiła przeprowadzka. Brakowało regałów. Część dostałam z WBP, resztę zamówiłam u prywatnego wykonawcy. W trakcie urządzania i przeprowadzki biblioteki dyrektor Zbiorczej Szkoły uzgodnił z władzami powiatu połączenie biblioteki szkolnej z publiczną. Cóż było robić. Zwożono koszami książki, wysypywano jak kartofle. Były wakacje, a od 1.09 biblioteka musiała być otwarta dla czytelników. I była. Na umowę zlecenie przyjęto do pracy kol. J. Jackiewicz (do dziś pracuje jako bibliotekarz szkolny).

Nowy lokal, w miarę ładnie urządzony, trzeba było pokazać. Za-

częły się wizyty. W bibliotece gościli Węgrzy, Czesi, bibliotekarze z Kaliningradu, uczestnicy ogólnopolskiej narady dyrektorów bibliotek: bibliotekarze z Malborka, Zielonej Góry, Wrocławia, Ostrołęki, Białegostoku, Warszawy, Piły, Katowic, Chełmna, Skierniewic, Tarnowa, Koszalina oraz redaktorzy „Gazety Olsztyńskiej", „Naszej Wsi", „Przyjaciółki", „Inspiracji". Do biblioteki często zaglądali bibliotekarze naszego województwa w ramach szkoleń. Bibliotekę odwiedziły znane osobistości: B. Białkowska z Instytutu Książki i Czytelnictwa, H. Kamińska z Ministerstwa Kultury i Sztuki, dyrektor Departamentu Biblioteki, sekretarz Państwowej Rady Bibliotek, wicedyrektor Departamentu w Ministerstwie Oświaty i Wychowania, wiceminister P. Łączkowski. Na spotkaniach autorskich gościli: Panas, Paukszta, Zientara-Malewska, T. Nowak, Chmielewski, Wojciechowski, Kuriata, Z. Nowak, W. Piechocki, W. Chotomska, D. Wawiłow. Przez cały czas biblioteka prowadziła pracę oświatową: międzyszkolne konkursy historyczne, wiedzy o regionie, recytatorskie, plastyczne itp., turnieje dyrektorów szkół. W 1986 r. biblioteka zajęła II miejsce we współzawodnictwie bibliotek gminnych. Od 1978 r. zwiększyła się ilość pracowników. Znów, jak w poprzednich latach, przybywało czytelników i książek. Zrobiło się ciasno. Zaczęłam zabiegać o zwiększenie lokalu. Władze gminy zgodziły się na dobudowanie jednego pomieszczenia. Spakowałyśmy książki i na czas remontu bibliotekę przeniesiono do SKR (drugi koniec wsi). Przez rok marzłyśmy zimą i latem, jednak opłaciło się. Biblioteka zyskała ładną czytelnię. Pieniądze na wyposażenie otrzymałam z WBP. Mnie pozostały starania o wykonawcę mebli.

Remonty i przeprowadzki nie ominęły mnie do końca pracy. Przed samym odejściem na emeryturę przeprowadzono remont wypożyczalni i czytelni. Razem z koleżankami pakowałam książki, malowałam regały, sprzątałam. Rozpakowanie książek i porządkowanie pozostawiłam koleżankom.

Tak w skrócie mogę opisać przebieg mojej pracy w Gminnej Bibliotece Publicznej. Nie opisałam prac związanych z przygotowaniem pracowników filii, dojazdów do punktów bibliotecznych (koniem, rowerem, a najczęściej piechotą). W okresie swojej pracy otrzymałam raz nagrodę ministra, dwa razy wojewody, Srebrny Krzyż Zasługi, odznaki Zasłużony Działacz Kultury, Zasłużony dla Warmii i Mazur. Dla mnie najważniejsze było zadowolenie czytelników i uznanie

środowiska. Więcej informacji mogłabym udzielić w bezpośredniej rozmowie.

Cóż tu można dodać? Mało jest chyba biografii tak związanych z biblioteką i nie tak wiele jest bibliotek, które tak dużo zawdzięczają jednej osobie.

Roman Ławrynowicz

O Tomiku „Tylko miłość..." Magdaleny Nowak

Mogłoby się wydawać, że zbiór wierszy Magdaleny to jeszcze jedna książka poetycka poświęcona niewyczerpanemu motywowi miłości i erotyki, kształtującemu ducha literatury lirycznej od początku jej istnienia. Świadczy o tym tytuł, świadczy silnie wyeksponowana postać kochanka, jak gdyby kontrapunktu dla misternej tkanki wyznań, intymnych sytuacji i nastrojów, narastającej między nim a bohaterką – podmiotem. Ale już pierwszy wiersz stawia znak zapytania nad taką interpretacją:

„twoje oczy patrzą na słowa
nie zauważając ciała które je wypowiada
A ja przecież jestem tylko ciałem
ciałem stworzonym do dotykania
ciałem wyczulonym na twój oddech uśmiech ciało
ciałem któremu tak trudno przyznać się
do powodu swojego istnienia"

+++ *Zostałam stworzona...*

Czym zatem jest cielesność, która materialność swoją potwierdza z tak wyraźną ostentacją? Jest tylko znakiem przywołującym wartości niezmysłowe, wymykające się z obszaru fizycznych doznań i stanowiące przede wszystkim o sposobie rozumienia rzeczywistości:

„(...)
trzcina nad Dadajem
świty które przychodzą zbyt szybko
ten sam rytm

to samo zdanie wypowiedziane jednocześnie
Wiem, że przez to drżą nam czasem
dłonie
Ale przecież
jest w tym jakiś porządek! (...)"

Rozmowa o dłoniach

Miłość objawiona poprzez związek dwojga ludzi staje się w tych wierszach filozofią życia, definicją relacji ze światem, sobą samym, wreszcie – poetyckim programem. Trudno w dzisiejszych czasach, a zwłaszcza wśród najmłodszych poetów znaleźć utwory, w których rzeczywistość oglądana przez pryzmat uczucia byłaby tak klarowna, proporcjonalna, prawie że po platońsku doskonała. Taka rola miłości nie jest konwencjonalną. W poezji uczucie to zwykle powód udręki i rozdarcia albo szklany klosz oddzielający od życia; źródło inercji i klęski albo miejsce schronienia przed złem. U naszej poetki przeciwnie – to postawa etyczna, jedyny wymiar egzystencjalny. Osoba tych wierszy jak gdyby chciała, mówiąc do swojego mężczyzny, powtórzyć za Erichem Frommem: „Doznając twojej miłości kocham w Tobie wszystkich ludzi, niebo, drzewa, nawet miasto i padający deszcz, cały świat, a także samą siebie – w Tobie".

Formuła kobiecości, w wierszach poetek zwykle autonomiczna wartość, przybiera tu również interesującą postać. Jest więc kobiecość biernością i doznawaniem. Istnieje dlatego, że istnieje męskość, staje się przedmiotem męskiej kreacji, lecz jednocześnie tajemnicą:

„I nie ma we mnie poezji
jest tylko to co chcesz we mnie widzieć
tylko to, co pozwalam ci zobaczyć"

+++ *Końca we mnie nie ma...*

Zupełnie jak w znanym kiedyś wierszu Rafała Wojaczka „Pewniki":
„Wypukłość moich piersi dopiero wklęsłością
Twoich dłoni czyniona (...)"

Oczywiście truizmem będzie twierdzenie, że obydwa te pierwiastki stanowią o metafizycznej jedności świata, na zasadzie przyciągania i przeciwieństw. Kobiecość to także „kraina rozległa i nieznana", to jedwab, którego odcień i desenie układają dłonie ukochanego. Jawi

się jako suma odczuć i doznań do tego stopnia konkretna, że wkracza w ramy nieomalże kategorii filozoficznej, jakiejś teorii poznania wypełnionej nieustającym doświadczeniem otoczenia i innych ludzi.

Wielką pokusę stanowi konfrontacja twórczości naszej poetki z tzw. klasyką liryki kobiecej, zwłaszcza, że sama zaznacza w notce biograficznej, iż jej literacką mistrzynią była Halina Poświatowska.

Mimo tak wyraźnej deklaracji nie widać jednak w zbiorku „Tylko miłość..." szczególnych wpływów autorki „Hymnu bałwochwalczego" czy też związków z bardziej jeszcze znaną poezją M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Przeciwnie – widoczne są różnice, np. w stosunku do śmierci. Dla „Polskiej Safony" śmierć to „wielka pielęgniarka narkozę niosąca", kojąca ból, tuląca do wiecznego, rozkosznego snu. Dla Poświatowskiej to z kolei „ziarno karmiące ptaka serca", okrutna nicość ogarniająca piękne, lecz ułomne ciało stworzone wszakże do życia i kochania. Natomiast w poetyckim świecie Magdaleny Nowak miejsca na śmierć po prostu nie ma, a wiersz o umieraniu to „niedobry wiersz":

„ (...)
Czasami po śmierci ludzie stają się drzewami
Bo przecież zwierzęce dusze nie wszystkim są przeznaczone
I nie każdemu pisana nicość
Ludzie-drzewa wrastają w ziemię cierpliwie
nareszcie niepodatni na deszcze czy upały
Ich krew krąży pod korą słodka i zielona
Ich serca oddychają spokojnie śpiąc w dziuplach jak wiewiórki
(...)
Życie wieczne jest życiem a jednak nim nie jest"

+++ *Chciałabym być rozległą gruszą...*

Nie ma śmierci, dzieje się jakaś nowa forma życia znaczona pulsem przyrody, zielenią i bujnością, wszechrozkwitaniem. Życie wieczne nie jest życiem w pełnym tego słowa znaczeniu, ale z pewnością nie jest także martwotą i rozkładem. I bynajmniej nie wynika to wszystko z fascynacji treściami New Age, z przynoszonego przez Erę Wodnika nowego pojmowania Boga oraz drogi człowieczej duszy. To zwyczajne następstwo takich wyobrażeń o świecie, które od podstaw

wzniesione zostały z tworzywa miłości. „Miłość jest mocna jak śmierć, Jej żar to żar ognia, to płomień Pana" – mówi Oblubienica z „Pieśni nad Pieśniami". W utworach tych miłość jest jeszcze mocniejsza – i zwycięża.

Warto również zapytać, jak poezja M. Nowak ma się do najnowszych zjawisk naszej współczesnej literatury. Odpowiedź zabrzmi jasno – nie ma się nijak.

Tzw. młoda literatura to przede wszystkim głos trzydziesto- i czterdziestolatków, głos brzmiący hałaśliwie i zaczepnie, pełen prześmiewczości, nihilizmu, czasem tandetnego eksperymentowania, za którym kryją się kompleksy kilku straconych pokoleń. Wiersze z tomiku „Tylko miłość..." z trudem poddają się opisom. Niełatwo wyjaśnić dyskursywnym słowem, dlaczego kreowane w nich obrazy tak przyciągają, skąd bierze się pojemność i czystość metafory, czemu urok rzucany na czytelnika jest tak mocny, że chciałoby się, aby otaczająca nas zwyczajność nabrała tych barw i tej charakterystycznej, ni to sennej, ni to ożywianej marzeniami konsystencji. Zatem porównywanie do neurotycznych tekstów Izabeli Filipiak, do cynicznych tyrad Podsiadły czy niejasnych konstatacji Marzanny Kielar nie ma większego sensu. Nie można też znaleźć jakiegokolwiek punktu odniesienia dla tak rozległe eksponowanego w tej poezji motywu miłosnego. Nie wyobrażam sobie, aby ton kończącego tomik błogosławieństwa Afrodyty mógł zabrzmieć np. w „Kabarecie metafizycznym" Manueli Gretkowskiej. A z drugiej strony ciekawe, że temat, z którego młoda poetka potrafi wydobyć całą gamę odcieni piękna, pod piórem nieco bardziej już doświadczonej życiowo damy jest jedynie mieszaniną infantylizmu i seksualnego dziwactwa.

Wiersze Magdaleny Nowak wskazują na niechęć rzeczywiście młodego pokolenia do wszelkiego relatywizmu estetycznego. Upewniają w przekonaniu, że po charakterystycznych dla końca stulecia zawirowaniach i kulturowym zamęcie nastąpi odrodzenie literatury oraz jej roli w zaspokajaniu potrzeb ludzkiej wrażliwości.

Włodzimierz Kowalewski

III. WARTO WIEDZIEĆ

Rozmaitości literackie

Joanna Siedlecka („Jaśniepanicz", „Mahatma Witkac", „Czarny Ptasior") kontynuuje w miesięczniku „Pani" wędrówkę śladami pisarzy. Rozmawia z ich najbliższymi: dziećmi, współmałżonkami, krewnymi. Z tych zwierzeń wyłaniają się portrety prywatne, niejednokrotnie burzące nasze wyobrażenia.

O **Ireneuszu IREDYŃSKIM** opowiada jego żona Teresa. Na ogół wszyscy wspominają go jako zdeklarowanego, szalejącego, brutalnego alkoholika. Żona odkrywa drugą stronę osobowości pisarza. Ciepłą i serdeczną. Prostuje opinie, jakoby świadomie dążył do zniszczenia.

Opowiada, jak walczył z nałogiem. *Po każdym dłuższym piciu, które trwało 3–4 miesiące, był na odtruciu. I tylko esperalu nigdy nie dał sobie wszyć, uważał, że to upokarzające. Ale kiedy nie pił, znakomicie nam się żyło – spokojnie, zwyczajnie, normalnie (...). Dużo wówczas pisał; pracował wyłącznie na trzeźwo. Gdy dobrze mu szło, kipiał wręcz energią, humorem, zarażał i mnie. Masę czytał, chyba równie namiętnie jak pił. Dosłownie wszystko: książki, gazety. (...) Jeździliśmy też wtedy często do naszego domu na Mazurach, w Bredynkach koło Biskupca, gdzie również pisał, pływał.*

(...) Ubóstwiał też gotować, narzekał, że wygryzłam go z kuchni i pralki. Piekł w prodiżu wspaniałe mięsa, robił pikle, które budziły zachwyt gości.

Bruno SCHULZ jawi się we wspomnieniach jego bratanicy Elli Schulz-Podstolskiej (rocznik 1914) jako nieśmiały, delikatny, szalenie cicho mówiący, pełen urazów i kompleksów wujcio Brunio. Uważany w rodzinie za dziwaka. – *Pamiętam, poprosił mnie kiedyś o kostkę cukru, chciał nakarmić muchy, które inaczej zginą przecież z głodu* – opowiada bratanica. – *Znudzony moimi prośbami wujcio Brunio narysował mi też kiedyś rybę, którą akurat miałam zadaną. Wielką,*

piękną, w kolorach tęczy, zupełnie niepodobną do jego biało-czarnych na ogół rysunków, ale dostałam za nią dwóję, nauczyciel od razu zorientował się, że to nie moje dzieło. W czasie wojny, kiedy Drohobycz był zajęty przez Rosjan, wujcio Brunio przyjeżdżał do Lwowa do rodziny i narzekał – jak zapamiętała bratanica – że jako nauczyciel rysunków musi wykonywać wielkie portrety Stalina oraz innych wodzów rewolucji.

Syn i córka **Stefana KISIELEWSKIEGO** (Kisiela) dziś już nie mają za złe ojcu, że nie interesował się życiem domowo-rodzinnym. Wywarł na dzieci wpływ poprzez swoją osobowość, a nie zamierzone działania wychowawcze.

– Kiedy zaczynały się pierwsze wyjazdy zagraniczne, rodzice moich przyjaciółek przywozili im różne cuda – kredki, piórniki, zabawki – wspomina córka – *ojciec natomiast, choć również wyjeżdżał, nigdy nic. Uważał, że to zbyteczne, że nic tak nie rozwija wyobraźni dziecka, jak kawałek tektury, puszka po konserwach.*

– Nie lubił techniki – mówi syn Jerzy – *żadnych technicznych nowinek, zaakceptował jedynie elektryczną maszynkę do golenia. Nie pisał nawet na maszynie, tylko wiecznym piórem, przeżył bardzo przejście na długopis. Przewód do telefonu włączał do elektrycznego gniazdka. Nie prowadził auta, nigdy go zresztą nie miał, choć lubił być wożony. Wszyscy już dawno mieli lodówki, my ciągle nie, uważał, że pozwalają jeść nieświeżą żywność. Wszyscy już dawno mieli telewizory, my – na absolutnym końcu (...)*

– Daczego wszyscy mają tak wspaniałych ojców, a my – takiego gównianego? – zapytała kiedyś córka po powrocie z domu znajomych, którzy mieli cuda nowoczesnej techniki (wówczas były to: magnetofon, aparat z lampą błyskową, samochód).

O **Leopoldzie TYRMANDZIE** mówi w cyklu portretów jego pierwsza żona Barbara Hoff: – *Wcale nie był pajacem. Przede wszystkim pracowitą, niesamowitą wręcz mrówą. Zorganizowaną, poukładaną, systematyczną i pedantyczną. Wstawał codziennie o 6. rano, w ogóle mało sypiał, cierpiał na bezsenność (...) Pisał codziennie od 7. do 12., potem wychodził do kawiarni „Czytelnika", na obiad do „Literatów", czasem jeszcze na korty, na tenis.*

(...) Był odważny i to nie tylko w sensie cywilnym, o czym świadczy chyba najlepiej jego pisarstwo, chociażby „Dziennik", i dziennikarstwo. (...) Co więcej, był również odważny fizycznie. Gdy ktoś go

brutalnie zaczepił, po prostu się bił, wprawiając napastników w zdumienie, bo tego się nie spodziewali – był niski, nosił okulary. Ale szybko je zdejmował i boksował, a sierpowy miał niezły.

* * *

Włodzimierz Paźniewski w „Przeglądzie Artystyczno-Literackim" (1995 nr 12) pisze o swoim spotkaniu z fanatycznym wielbicielem twórczości **Vladimira NABOKOVA**. Człowiek ów – Anglik – podjął próbę nauki rosyjskiego, by wczesną twórczość Nabokova móc czytać w oryginale. Odziedziczywszy majątek po ojcu oddał się zwiedzaniu wszystkich miejsc, gdzie przebywał Nabokov. Szukał jego śladów w Berlinie, Paryżu, Anglii, Nowym Jorku, a także w Petersburgu (wówczas jeszcze Leningradzie) i na Krymie. Uwielbienie dla pisarza doprowadziło go do zachwiania psychicznego: zaczął się po prostu z Nabokovem utożsamiać. W końcu zamieszkał w hotelu nad Jeziorem Genewskim, tam gdzie swego czasu gościł Nabokov, i tak jak on zaczął się oddawać pasji łowienia motyli. *Życie i literaturę łączą tajemne związki, o jakich nie śniło się autorom podręczników* – konstatuje Paźniewski.

* * *

Ucieczka w świat literatury może stanowić ochronę dla zdrowia psychicznego. Pisze Lechoń w „Dzienniku" o prawniku, który w czasach polowania na komunistyczne czarownice w Stanach Zjednoczonych był sędzią prowadzącym proces przywódców komunistycznych i przez wiele miesięcy żył w stanie wielkiego napięcia, poddany presji odpowiedzialności, atakowany przez przeciwników.

Sędzia Medina znalazł sposób na zachowanie koncentracji i wytrzymałości nerwowej: wyłączył się całkowicie z życia towarzyskiego i od nowa przeczytał całego Dickensa.

Jolanta Juran

IV. POMOCE METODYCZNE

Warsztat informacyjny samorządowych bibliotek publicznych województwa olsztyńskiego

Dobrze zorganizowany warsztat informacyjny jest warunkiem prawidłowego funkcjonowania współczesnej biblioteki, której podstawowym celem powinno być zaspokajanie potrzeb informacyjnych wszystkich kategorii użytkowników.

O dobrej organizacji warsztatu informacyjnego świadczą przede wszystkim:

– jakość księgozbioru – głównie podręcznego – jego dostosowanie do aktualnych potrzeb czytelników;

– prawidłowo zorganizowany dostęp do bieżących informacji z różnych dziedzin poprzez zbiór odpowiednich czasopism;

– stworzenie czytelnikom możliwości jak najszybszego dotarcia do potrzebnych pozycji poprzez różnorodne katalogi, kartoteki oraz wszelkiego rodzaju informację wizualną;

– wskazywanie użytkownikom możliwości zaspokajania ich różnorodnych potrzeb poprzez informację;

– dbanie o zaspokajanie potrzeb informacyjnych całego środowiska poprzez gromadzenie i upowszechnianie informacji lokalnej.

Ankietę dotyczącą warsztatu informacyjnego samorządowych bibliotek publicznych rozesłano do wszystkich placówek miejskich, miejsko-gminnych i gminnych województwa olsztyńskiego.

Celem ankiety było rozpoznanie ogólnego stanu warsztatu informacyjnego samorządowych bibliotek publicznych województwa na koniec 1994 r.

Odpowiedzi nadesłały następujące biblioteki:

– miejskie (mbp) – Bartoszyce, Biskupiec, Górowo Iławeckie, Iława, Jeziorany, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Lubawa, Morąg, Ostróda; ogółem 10 z 13* placówek. Nie odpowiedziały: Barczewo, Mrągowo, Szczytno.

– miejsko-gminne (mgbp) – Bisztynek, Dobre Miasto, Korsze, Nidzica, Reszel, Zalewo; ogółem 6 z 8 placówek. Brak odpowiedzi z Sępopola i Olsztynka.

– gminne (gbp) – Barciany, Dąbrówno, Dywity, Dźwierzuty, Gietrzwałd, Janowiec Kościelny, Janowo, Jedwabno, Jonkowo, Kiwity, Kolno, Kozłowo, Łukta, Małdyty, Miłomłyn, Mrągowo, Ostróda, Pasym, Srokowo, Stawiguda, Świątki, Wielbark; ogółem 22 z 30* placówek. Ankiet nie nadesłały gbp: Grunwald, Lubawa, Lubomino, Miłakowo, Piecki, Purda, Sorkwity, Świętajno.

W ankiecie uwzględniono następujące elementy warsztatu informacyjnego biblioteki: księgozbiór podręczny, katalogi biblioteczne, kartoteki informacyjne oraz formy informacji o działalności biblioteki.

Księgozbiór podręczny

Ponad połowa (6) badanych bibliotek miejskich posiada księgozbiór podręczny liczący powyżej 3500 egzemplarzy, natomiast w przypadku 2 placówek liczebność księgozbioru podręcznego wynosi zaledwie od 1000 do 1500 egzemplarzy.

Biblioteki miejsko-gminne w większości (4) posiadają księgozbiór podręczny od 1500 do 2500 egzemplarzy. Biblioteki gminne z reguły dysponują o wiele mniejszym księgozbiorem podręcznym: w przeważającej części (19 placówek) jest to księgozbiór do 1000 egz., w nielicznych (3) od 1000 do 1500. Poza tym w placówkach gminnych księgozbiór podręczny z reguły jest tożsamy z księgozbiorem czytelni. Najczęściej także istnieje jeden księgozbiór podręczny wspólny dla wszystkich czytelników, tzn. nie ma wydzielonego księgozbioru podręcznego dla dzieci.

W latach 1993–94 średnio 7,5% zakupów książek w bibliotekach miejskich przeznaczonych było do księgozbioru podręcznego. Dla bibliotek miejsko-gminnych i gminnych udział ten wynosił odpowiednio 3,0% i 3,9%.

---

* Ankieta dotyczyła warsztatu informacyjnego głównych placówek danego terenu. Nie brano w związku z tym pod uwagę odpowiedzi bibliotek, które nie posiadają takiej placówki (MOK Olsztyn oraz bibliotek w 5 gminach: Bartoszyce, Górowo Iławeckie, Kętrzyn, Lidzbark Warmiński, Szczytno). W rzeczywistości na koniec 1994 r. w województwie olsztyńskim działało 14 samorządowych bibliotek miejskich i 35 gminnych.

W poszczególnych placówkach procentowy udział pozycji zakupionych do księgozbioru podręcznego w stosunku do całości zakupu kształtował się następująco:

Biblioteki miejskie

Ostróda	18,5%
Kętrzyn	11,7%
Iława	9,8%
Lubawa	7,4%
Bartoszyce	7,0%
Morąg	6,8%
Lidzbark Warmiński	6,1%
Biskupiec	5,9%
Jeziorany	4,7%
Górowo Iławeckie	0,9%

Biblioteki miejsko-gminne

Bisztynek	5,9%
Reszel	5,8%
Korsze	2,3%
Nidzica	1,9%
Zalewo	1,7%
Dobre Miasto	1,6%

Biblioteki gminne

Gietrzwałd	25,7%
Stawiguda	7,9%
Srokowo	7,8%
Kozłowo	6,2%
Kolno	5,5%
Pasym	4,3%
Świątki	4,3%
Janowo	4,2%
Jedwabno	4,2%
Dźwierzuty	4,1%

Barciany	4,0%
Dąbrówno	4,0%
Miłomłyn	3,6%
Dywity	3,3%
Małdyty	2,6%
Jonkowo	2,3%
Janowiec	2,2%
Łukta	1,5%
Wielbark	1,4%
Kiwity	1,4%
Mrągowo	0,4%

Tabela 1. Wykorzystanie księgozbioru podręcznego

Lp.	Poszczególne dziedziny wiedzy	MBP L-10	MGBP L-6	GBP L-22
1.	Ogólne kompendia wiedzy	9	6	21
2.	Filozofia	4	2	2
3.	Religia	2	1	2
4.	Nauki społeczne	5	3	5
5.	Prawo	2	2	1
6.	Nauki przyrodnicze	7	6	17
7.	Medycyna	6	3	7
8.	Nauki techniczne	4	3	4
9.	Rolnictwo	0	1	0
10.	Sztuka	1	2	3
11.	Sport	0	0	2
12.	Językoznawstwo, nauka o literaturze	8	6	19
13.	Geografia	4	5	16
14.	Historia	8	5	17

Jak wynika z tabeli 1 we wszystkich rodzajach placówek najczęściej wykorzystywane są ogólne kompendia wiedzy (9 mbp, 6 mgbp, 19 gbp). Bardzo dużą popularnością cieszą się pozycje z zakresu językoznawstwa i nauki o literaturze (8 mbp, 6 mgbp, 19 gbp), historii (8 mbp, 5 mgbp, 17 gbp) oraz nauk przyrodniczych (7 mbp, 6 mgbp, 17 gbp).

Najmniejsze powodzenie mają pozycje z zakresu rolnictwa i sportu.

Tabela 2. Brak nowości w księgozbiorze podręcznym

Lp.	Poszczególne dziedziny wiedzy	MBP L-10	MGBP L-6	GBP L-22
1.	Ogólne kompendia wiedzy	0	1	0
2.	Filozofia	0	0	2
3.	Religia	0	0	3
4.	Nauki społeczne	9	3	9
5.	Prawo	5	1	7
6.	Nauki przyrodnicze	2	1	8
7.	Medycyna	0	1	1
8.	Nauki techniczne	5	5	8
9.	Rolnictwo	0	5	3
10.	Sztuka	1	0	0
11.	Sport	0	1	0
12.	Językoznawstwo, nauka o literaturze	2	1	6
13.	Geografia	6	2	12
14.	Historia	4	3	8

Placówki odczuwają brak nowości z różnych dziedzin w księgozbiorze podręcznym. Tu w poszczególnych rodzajach placówek występuje zróżnicowanie.

Biblioteki miejskie najbardziej potrzebują nowych pozycji z nauk społecznych (9), poza tym z geografii (6), nauk technicznych (5) i prawa (5).

Placówki miejsko-gminne pragną wzbogacić księgozbiory podręczne o nowości z zakresu nauk technicznych (5) i rolnictwa (5), w dość dużym stopniu także z historii (3) i nauk społecznych (3).

Biblioteki gminne odczuwają największy brak pozycji z dziedziny geografii (12), w nieco mniejszym stopniu z nauk społecznych (9), nauk przyrodniczych (8), nauk technicznych (8) i historii (8).

We wszystkich rodzajach placówek najlepsze jest zaopatrzenie w najbardziej poszukiwane przez czytelników ogólne kompendia wiedzy – zapotrzebowanie na większą ilość nowości z tej dziedziny zgłosiła jedynie 1 placówka miejsko-gminna.

Na brak nowości z niektórych działów wiedzy (np. sport, sztuka, filozofia, religia) wpływa zapewne niewielkie zainteresowanie nimi czytelników.

Wszystkie placówki miejskie i miejsko-gminne oraz większość gminnych (20) posiadają wydzielony księgozbiór regionalny. Liczebność tego księgozbioru w ponad połowie placówek miejskich (6) i miejsko-gminnych (4) wynosi ponad 200 egzemplarzy.

W bibliotekach gminnych sytuacja jest bardziej zróżnicowana. 5 placówek ma księgozbiór regionalny liczący powyżej 200 egzemplarzy. Po 4 placówki mają księgozbiór podręczny liczący odpowiednio: od 50 do 100 egz., od 100 do 150 egz. i od 150 do 200 egz.

Wykorzystanie tego rodzaju zbiorów z reguły jest średnie (7 mbp, 4 mgbp, 11 gbp) lub niewielkie (2 mbp, 2 mgbp, 11 gbp). W żadnej placówce księgozbiór regionalny nie cieszy się zainteresowaniem czytelników.

Tabela 3. Czasopisma

Lp.	Tytuły czasopism	MBP L-10	MGBP L-6	GBP L-22
1.	„Gazeta Wyborcza"	9	3	6
2.	„Gazeta Olsztyńska"	10	6	21
3.	„Rzeczpospolita"	9	4	2
4.	„Tygodnik Powszechny	3	0	0
5.	„Polityka"	8	3	7
6.	„Wprost"	9	3	2
7.	„Forum"	1	0	0
8.	„Wiedza i Życie"	10	3	9
9.	„Nowe Książki"	8	5	6
10.	„Literatura na Świecie"	6	1	1

Wszystkie ankietowane biblioteki z wyjątkiem 1 gminnej prenumerują „Gazetę Olsztyńską".

Oprócz tego najczęściej prenumerowane we wszystkich typach placówek czasopisma to: „Wiedza i Życie", „Gazeta Wyborcza", „Polityka" i „Nowe Książki".

Prawie wszystkie placówki miejskie (8–10) oraz połowa miejsko-gminnych oferuje 7 z 10 wymienionych w ankiecie czasopism.

Niepokój budzi jednak fakt, że więcej niż 1 tytuł może zapewnić czytelnikom niezbyt wiele bibliotek gminnych. Mniej niż połowa prenumeruje 2 tytuły, natomiast tylko około 1/3 placówek – 5 tytułów.

8 placówek miejskich, 4 miejsko-gminne i 4 gminne gromadzą ponadto czasopisma lokalne. W przypadku 4 bibliotek miejskich (Ostróda, Kętrzyn, Morąg, Lidzbark Warmiński) oraz 1 miejsko-gminnej (Nidzica) jest to więcej niż 1 tytuł.

Miejskie

Biskupiec – „Nasza Gazeta Mazurska"
Bartoszyce – „Wiadomości Bartoszyckie"
Iława – „Nasz Tygodnik Iława"
Kętrzyn – „Gazeta Kętrzyńska", „Życie Kętrzyna"
Lidzbark Warmiński – „Kurier Lidzbarski", „Gazeta Warmińska"
Lubawa – „Nasz Tygodnik – Głos Lubawski"
Morąg – „Gazeta Morąska", „Biuletyn Morąski", „Forum Powiatowe"
Ostróda – „Kurier Ostródzki", „Ostródzki Informator Samorządowy"

Miejsko-gminne

Dobre Miasto – „Rozmaitości Dobromiejskie"
Korsze – „Gazeta Kętrzyńska"
Nidzica – „Głos Nidzicy", „Gazeta Nidzicka"
Reszel – „Gazeta Reszelska"

Gminne

Dźwierzuty – „Kurek Mazurski"
Gietrzwałd – „Gazeta Gietrzwałdzka"
Mrągowo – „Panorama Ziemi Mrągowskiej"
Wielbark – „Kurek Mazurski"

Katalogi biblioteczne

Wszystkie ankietowane placówki posiadają katalogi alfabetyczny i rzeczowy.

7 placówek miejskich posiada ponadto katalogi cząstkowe: czasopism, dokumentów audiowizualnych oraz regionaliów.

Katalogi zbiorów czytelni (5) oraz regionaliów (4) są często spotykane również w bibliotekach miejsko-gminnych.

W przypadku placówek gminnych inne rodzaje katalogów niż alfabetyczny i rzeczowy występują rzadko (katalog czasopism – 1 placówka, katalog zbiorów czytelni – 4 placówki, katalog regionaliów – 5 placówek).

We wszystkich bibliotekach miejskich, 4 miejsko-gminnych i 17 gminnych układ katalogu rzeczowego opiera się na schemacie UKD. W pozostałych ośrodkach stosowany jest układ działowy.

Najczęściej wykorzystywany przez czytelników jest katalog alfabetyczny (9 mbp, 6 mgbp, 21 gbp). W bibliotekach miejskich i miejsko-gminnych równie popularny jest katalog rzeczowy.

Kartoteki informacyjne

Większość bibliotek miejskich prowadzi kartoteki zagadnieniowe (9) i osobowe (9) oraz regionalne (8). W bibliotekach miejsko-gminnych najczęściej spotykane są kartoteki regionalne (5). Rzadkość stanowi kartoteka charakterystyki środowiska (3 mbp, 1 mgbp), która w zasadzie stanowi odmianę kartoteki faktograficznej. Żadna placówka nie zgłosiła posiadania innego typu kartoteki faktograficznej, np. kartoteki rocznic itp.

Placówki gminne rzadko prowadzą jakiekolwiek kartoteki. Jedynie nieliczne posiadają kartoteki osobowe (4) i regionalne (4) oraz zagadnieniowe (3).

Wśród czytelników bibliotek miejskich największą popularnością cieszą się kartoteki zagadnieniowe (7) i osobowe (5), czyli te najczęściej w nich występujące. Podobna jest sytuacja w bibliotekach miejsko-gminnych (3 – kartoteki zagadnieniowe, 4 – kartoteki osobowe). W placówkach gminnych wykorzystanie nielicznych istniejących kartotek jest równie niewielkie jak ich występowanie.

Forma informacji o działalności biblioteki

Połowa placówek miejskich wyposażona jest w napisy informacyjne, rozdzielacze itp. elementy składające się na wizualne formy informacji w stopniu dobrym. W pozostałych przypadkach wyposażenie powyższe jest dostateczne (3) lub też bardzo dobre (2).

Biblioteki miejsko-gminne oceniają stan swojej wizualnej informacji zbiorowej jako bardzo dobry (3), dostateczny (2) lub dobry (1).

Placówki gminne najczęściej określają własne wyposażenie w napisy informacyjne jako dobre (12) lub jako dostateczne (7).

Dużą popularnością we wszystkich placówkach cieszą się różne formy informacji o działalności biblioteki. Najczęściej z nich stosowane jest opracowywanie ulotek okolicznościowych informujących

o imprezach czytelniczych, spotkaniach autorskich itp. odbywających się w bibliotece. Formę tę stosują wszystkie placówki miejskie oraz zdecydowana większość miejsko-gminnych (5) i gminnych (19). Równie popularne są gazetki ścienne (8 mbp, 5 mgbp, 20 gbp). Około połowa wszystkich placówek opracowuje ulotki propagujące działalność podstawową biblioteki oraz przygotowuje omówienia nowości wydawniczych. Zestawienia bibliograficzne wykonywane są w 4 placówkach miejskich oraz 1 miejsko-gminnej i 1 gminnej.

Z innych form popularyzacji działalności stosowanych przez biblioteki wciąż największą popularnością cieszą się lekcje biblioteczne (5 mbp, 4 mgbp, 16 gbp), wycieczki do bibliotek (5 mbp, 4 mgbp, 10 gbp) oraz konkursy i pogadanki (4 mbp, 4 mgbp, 7 gbp). Wszystkie wymienione formy skierowane są prawie wyłącznie do dzieci i młodzieży.

Biblioteki jeszcze stosunkowo rzadko stosują takie formy upowszechniania działalności, jak informacje w lokalnej prasie (3 mbp, 2 mgbp, 3 gbp), lokalnym radiu i telewizji (3 mbp, 1 mgbp). Jest to zrozumiałe w przypadku bibliotek gminnych, które nie mają takich możliwości, jak placówki znajdujące się w większych ośrodkach.

Do współpracy z lokalnym środowiskiem przyznaje się 1 biblioteka miejska i 1 miejsko-gminna. Można przypuszczać, iż współpracę taką prowadzi wiele placówek, które jednakże nie podały w ankiecie tej informacji.

Wnioski

W kształtowaniu księgozbioru podręcznego uwagę należy zwracać na ciągłą selekcję i aktualizację. Z przeprowadzonych badań wynika, iż poprawy wymaga sytuacja w bibliotekach miejsko-gminnych, gdzie zakup pozycji do księgozbioru podręcznego stanowi średnio 3% ogółu oraz gminnych, dla których współczynnik ten wynosi 3,9%.

Badania ankietowe wykazały, iż najczęściej poszukiwane przez czytelników są ogólnie kompendia wiedzy, pozycje z zakresu językoznawstwa i nauki o literaturze oraz nauk przyrodniczych. Biblioteki odczuwają konieczność uzupełnienia księgozbiorów podręcznych o nowe źródła z zakresu nauk społecznych, geografii, nauk technicznych i historii.

Ożywienia wymagają księgozbiory regionalne, które cieszą się wśród czytelników umiarkowanym zainteresowaniem. Wpływa na to zapewne w dużej mierze brak na rynku wydawniczym zbyt wielu pozycji z tego zakresu, szczególnie jeśli chodzi o zagadnienia bardziej szczegółowe, dotyczące danego regionu, okolicy, poszczególnych miejscowości.

Placówki miejskie i miejsko-gminne oferują czytelnikom dość duży wachlarz czasopism informacyjnych zarówno ogólnopolskich, jak i lokalnych. Zdecydowanej poprawy wymaga sytuacja w bibliotekach gminnych, z których niewiele oferuje czytelnikom więcej niż 1–2 tytuły. Poza tym jedynie 4 z 22 ankietowanych placówek gminnych prenumerują czasopisma lokalne zawierające bieżące informacje dotyczące danego środowiska.

Wszystkie placówki posiadają podstawowe dla każdej biblioteki katalogi: alfabetyczny i rzeczowy. W bibliotekach miejskich i miejsko-gminnych dużą popularnością wśród czytelników cieszą się obydwa rodzaje. Natomiast w ośrodkach gminnych zbyt słabo rozpropagowany jest katalog rzeczowy.

Biblioteki miejskie i miejsko-gminne często prowadzą kartoteki, głównie zagadnieniowe, osobowe i regionalne. Znajdują one duże uznanie wśród czytelników. W tych placówkach rozbudowy wymagają ponadto rzadko jeszcze spotykane kartoteki charakterystyki środowiska, które powinny stać się cennym źródłem informacji o życiu lokalnej społeczności.

Jeśli chodzi o biblioteki gminne, kartoteki są w nich bardzo nieliczne i rzadko wykorzystywane, a powinny pełnić rolę informacji skierowującej do źródeł zgromadzonych w placówkach wyższych szczebli.

Zaopatrzenie w wizualne formy, pomagające czytelnikom w szybkim trafieniu do odpowiedniej informacji, biblioteki oceniają ogólnie jako dobre.

Biblioteki informują zainteresowanych o własnej działalności głównie za pomocą tradycyjnych, sprawdzonych form. Najczęściej opracowywane są ulotki okolicznościowe informujące o imprezach bibliotecznych, ulotki propagujące działalność podstawową biblioteki oraz gazetki ścienne.

Inne formy popularyzujące działalność biblioteki skierowane są głównie do dzieci i młodzieży (lekcje biblioteczne, wycieczki do bib-

liotek, konkursy, pogadanki). Szerszego upowszechnienia wymagają na pewno wszystkie formy wykorzystujące lokalne mass media. Poza tym należałoby również rozbudować formy skierowane do wszystkich kategorii użytkowników bibliotek.

Joanna Burska

V. ZESTAWIENIA BIBLIOGRAFICZNE

Seamus Heaney

W roku 1995 laureatem literackiej Nagrody Nobla został północnoirlandzki poeta Seamus Heaney (ur. 1939).

Pochodzi z wielodzietnej rodziny chłopskiej. College w Derry i studia na Królewskim Uniwersytecie w Belfaście ukończył dzięki stypendiom. Z wykształcenia jest historykiem literatury angielskiej. Pracował jako wykładowca na licznych uniwersytetach zarówno w Irlandii jak i Stanach Zjednoczonych (Berkeley, Uniwersytet Harvarda, gdzie prowadził kurs „twórczego pisarstwa" – creative writing).

Debiutował w 1966 r. tomikiem „Śmierć naturalisty". Jego wczesne wiersze związane były tematycznie z naturą i wsią. Później ewoluowały w kierunku erotyki, historii, problemów kulturowych i egzystencjalnych, powołania artysty. Dotychczas wydał 12 zbiorów poetyckich.

Heaney jest wespół ze Stanisławem Barańczakiem autorem przekładu „Trenów" Kochanowskiego na język angielski. W Polsce gościł w 1995 r. na zaproszenie polskiego PEN-Clubu z okazji ukazania się po polsku wyboru jego wierszy wydanych przez krakowską oficynę „Znak". Wielbiciele Heaneya nazywają go drugim po Keatsie największym irlandzkim poetą.

Twórczość

1. [Czterdzieści cztery] 44 wiersze / Seamus Heaney; wybór, przekład z ang., wstęp i oprac. Stanisław Barańczak. – Kraków : „Znak", 1994. – 171, [5] s.
2. Antologia nowej poezji brytyjskiej / wybór, przedm., noty i objaśnienia Piotr Sommer; przeł. z ang. Jarosław Anders, Piotr Sommer, Bohdan Zadura. – Warszawa : „Czytelnik", 1983.

Zawiera wybór wierszy Heaneya i obszerną charakterystykę twórczości.

Opracowania

3. BARAŃCZAK Stanisław: Muzyka tego, co się dzieje. O poezji Seamusa Heaneya. Tyg. Powsz. 1994 nr 32 s. 8–9, portr.
4. BARAŃCZAK Stanisław: Seamus Heaney. Literacka Nagroda Nobla 1995. Tyg. Powsz. 1995 nr 42 s. 9.
5. BRYLL Ernest: Irlandzka łopata. Polityka 1995 nr 42 s. 53, portr.
6. HEANEY Seamus: Transmisja energii i akt odkupienia. Rozm. przepr. Adam Szostkiewicz. Tyg. Powsz. 1995 nr 15 s. 1, 5.
7. HEANEY Seamus: Zasługa poezji. Wykład z okazji przyjęcia literackiej Nagrody Nobla. Przeł. Adam Szostkiewicz. Tyg. Powsz. 1995 nr 51 s. 9.
8. HEANEY Seamus: Nuta celtycka. Rozm. przepr. Wojciech Falarski. Przekrój 1995 nr 48 s. 28–30, portr.
9. HEYDEL Magda: Literacki Nobel. Dek. Lit. 1995 nr 8 s. 2, portr.
10. ILLG Jerzy: Biedny Seamus Heaney. Noblowski maraton w Sztokholmie. Tyg. Powsz. 1996 nr 1 s. 12, il.
11. JANIKOWSKI Grzegorz: Poeta z Irlandii. Sycyna 1995 nr 23 s. 5, portr.
12. /lż/: Nobel 1995. Wiad. Kult. 1995 nr 42 s. 1.
13. MASŁOŃ Krzysztof: Być nieszczęśliwym jak u siebie w domu. Literacka Nagroda Nobla dla Seamusa Heaneya. Rzeczpospolita 1995 nr 232 s. 30, il.
14. MIŁKOWSKI Tomasz: Znajdź na to odpowiedź. Nobel dla poety. Prz. Tyg. 1995 nr 41 s. 17, il.
15. MORRISON Blake: Poeta z Zielonej Wyspy. Forum 1995 nr 43 s. 16–17, portr.
16. Nagrody. Seamus Heaney. Nowe Książ. 1995 nr 11 s. 69, portr.
17. PIASECKI Marcin, CEGIELSKI Piotr: Nobel dla Heaneya. Gaz. Wyborcza 1995 nr 233 s. 12, portr.
18. SUSKA Dariusz, HAUSMAN Marzena: Żyjący klasyk noblistą. Życie Warsz. 1995 nr 272 s. 7, portr.
19. WROŃSKA Ata: Seamus Heaney. Cogito 1995 nr 19 s. 2.

Recenzje tomu „44 wiersze"

Zadura Bohdan, Lit. na Świecie 1994 nr 11 s. 284–297. – Heydel Magda, Dek. Lit. 1995 nr 3 s. 14. – Jarniewicz Jerzy, Lit. na Świecie 1995 nr 4 s. 261–273. – Fazan Jarosław, Znak 1995 nr 10 s. 129–132.

Oprac. Jolanta Juran

VI. NOWOŚCI WYDAWNICZE

Nowe książki o Warmii i Mazurach

1. ARCHEMCZYK Stanisław, SZORC Alojzy
Braniewo / Stanisław Archemczyk, Alojzy Szorc; Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie. – Olsztyn : OBN, 1995. – 340 s., [16] s. tabl. : faks., fot., portr. – (Monografie Miast i Wsi Warmii i Mazur ; nr 2). – Bibliogr. – Indeks. – Zsfassung

Monografia historyczna miasta położonego na Warmii składająca się z trzech głównych części: Braniewo w latach 1284 – 1772 ; Braniewo w państwie pruskim i niemieckim 1772 – 1945 ; Braniewo w latach 1945 – 1990.

2. BARTOŚ Magdalena, CENTKOWSKI Kazimierz
Ziemia morąska = Der Eheemalige Kreis Mohrungen / Magdalena Bartoś, Kazimierz Centkowski ; tekst/text Magdalena Bartoś ; zdjęcia/Photos Kazimierz Centkowski ; tł./übersetzung Maria Anielska-Kołpa. – Olsztyn : „Press-Foto", [1995]. – 87 s. [1], mapa : fot. kolor. ; 21 cm. – Tekst równol. pol. niem.

Album obejmujący obszar dawnego powiatu morąskiego, położonego w zachodniej części Pojezierza Mazurskiego. Wstęp przedstawia krótkie dzieje regionu, charakteryzuje atrakcyjniejsze miejscowości, podaje informacje przydatne dla turystów.

3. BIOLIK Maria
Mikrotoponimia byłego powiatu ostródzkiego / Maria Biolik ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie. – Olsztyn : Wydaw. WSP, 1994. – 172 s. ; 24 cm. – (Studia i Materiały WSP w Olsztynie ; nr 68). – Summ., Zsfassung

Praca zawiera nazwy terenowe zebrane podczas eksploracji w latach 1976 – 1977 oraz inne nazwy fizjograficzne wypisane ze

źródeł historycznych. Jest poszerzeniem i uzupełnieniem znaczeniowych i strukturalnych typów nazw geograficznych o nazwy terenowe lądowe i wodne. Część pierwsza dotyczy analizy znaczeniowej i strukturalnej. Część druga zawiera słowniki.

4. CHRÓŚCIELEWSKI Tadeusz
Wiersze : świat moich miłości / Tadeusz Chróścielewski ; [oprac. graf. Sylwin Mydlak]. – Olsztyn : Przedsiębiorstwo Inwestycyjno-Konsultingowe „Pik", 1994. – 44 s. : il., nuty, portr. ; 21 cm
Wiersze poświęcone ziemi mazursko-warmińskiej.

5. CIELECKI Marcin
„węsząc za..." / Marcin Cielecki. – Olsztyn : MOK, 1996 – (Owocarnia. Seria Debiutów Klubu Literackiego Młodych Miejskiego Ośrodka Kultury w Olsztynie)
Zbiór wierszy młodego olsztyńskiego poety, ucznia liceum.

6. FITTKAU Gerhard
Mój trzydziesty trzeci rok życia / Gerhard Fittkau. – Olsztyn : Warmińskie Wydaw. Diecezjalne, 1994. – 246, [2] s. ; 21 cm
Wspomnienia księdza katolickiego o wejściu Armii Czerwonej na Warmię w 1944 r., deportacji miejscowej ludności i jej pobycie w rosyjskich obozach. G. Fittkau jako młody kapłan objął probostwo we wsi Jarandowo na Warmii. Autor przedstawia wstrząsające obrazy gwałtów, rabunków, głodu i upokorzenia ludności. Opisuje również obraz deportacji koleją do obozów na obszarach Rosji, gdzie trafił w okolice Workuty. Wspomnienia kończą się w momencie, kiedy ksiądz dotarł do Berlina.

7. GÓRCZYŃSKI Jerzy
Granice / Jerzy Górczyński. – Olsztyn : Polskie Towarzystwo Czytelnicze. Oddział przy Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej, 1995. – 44 s., [1] k. tabl. : portr. ; 21 cm
Autor wierszy jest dyr. Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Sępopolu. W swoim dorobku pisarskim ma również tom opowiadań i powieść.

8. JASIŃSKI Grzegorz
Mazurzy w drugiej połowie XIX wieku : kształtowanie się świadomości narodowej / Grzegorz Jasiński. – Olsztyn : OBN, 1994. – 210,[2] s. : tab. ; 24 cm. – (Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie ; nr 143). – Bibliogr. – Indeksy – Zsfassung

Praca podzielona została na cztery główne części tematyczne. Pierwsza ma charakter wprowadzenia, obejmuje okres od 1815 do 1850 r., czyli od ustabilizowania się sytuacji po wojnach napoleońskich i rozpoczęcia bądź przyspieszenia reform administracyjnych i gospodarczych do zakończenia Wiosny Ludów. W następnej części autor omawia sytuację zastoju gospodarczego i kulturalnego w latach 1851–1870. Głównym przedmiotem rozważań zawartych w trzeciej części są lata 1871 – 1895. Ostatnia część, obejmuje lata 1896 – 1914, okres powstania ruchu polskiego na Mazurach.

9. KASPAREK Norbert
Prusy Wschodnie w polskiej myśli politycznej lat 1795 – 1847 / Norbert Kasparek. – Olsztyn : OBN, 1995. – 174, [2] s. ; 24 cm. – (Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie ; nr 144). – Bibliogr. – Indeks. – Zsfassung

Autor jest pracownikiem naukowym Instytutu Historii w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Jest to skrócona wersja jego pracy doktorskiej. Jej cel to rekonstrukcja sposobów postrzegania Prus Wschodnich w polskiej świadomości historycznej epoki romantyzmu.

10. KATALOG dokumentacji PKZ zabytków Polski zachodniej i północnej 1951 – 1993 / [zespół red. Lech Krzyżanowski et al. ; tł. Anna Frankiewicz-Kluk, Elżbieta Przygoda-Motylińska] ; PP Pracownie Konserwacji Zabytków. – Warszawa : Wydawnictwa PP PKZ, 1995. – IX, [1], 872, XLIII s. ; 24 cm. – Toż. w jęz. niem.

Prezentacja dorobku czterdziestoletniej działalności Państwowego Przedsiębiorstwa Pracowni Konserwacji Zabytków. Układ katalogu alfabetyczny według miejscowości.

11. KOPCIAŁ Janusz
Szkice suwalsko-mazurskie / Janusz Kopciał. – Suwałki : Wydaw. „Hańcza", 1995. – 159, [1] s. ; 21 cm. – Indeksy.

12. MACIEJEWSKA Franciszka Joanna
Geneza, rozwój i przemiany sieci osadniczej regionu piskiego od XIII wieku do 1988 roku / Franciszka Joanna Maciejewska. – Olsztyn : Ośrodek Badań Naukowych im. W[ojciecha] Kętrzyńskiego, 1995. – 135, [1] s. : mapy, pl., tab. ; 24 cm. – Bibliogr.

13. NOWAK Magdalena
Tylko miłość : [wiersze] / Magdalena Nowak. – Olsztyn : Polskie Towarzystwo Czytelnicze. Oddział w Olsztynie, [1995]. – 35 s. ; 21 cm

Debiut poetki urodzonej w 1972 r. w Olsztynie (recenzja wewnątrz numeru).

14. PIOTROWSKI Jan Paweł, KAMIŃSKI Bohdan
Kraina Tysiąca Jezior : informator turystyczny / Jan Paweł Piotrowski, Bohdan Kamiński ; [teksty Jan Paweł Piotrowski, Bohdan Kamiński ; tł. Jerzy Gozdek et al. ; red. i oprac. graf. Bogusław Brzostowski, Bohdan Kamiński]. – Olsztyn : Infopress : Polska Agencja Promocji Turystyki Oddział Warmińsko-Mazurski, 1995. – 208 s. : il. ; 22 cm. – Wstęp pol. ang. niem.

Informator obejmuje Warmię, Pojezierze Mazurskie, Pojezierze Suwalskie a także część innych regionów geograficznych. Zawiera informacje niezbędne dla turysty o zabytkach, muzeach, rezerwatach, szlakach, rejsach, miejscach noclegowych, restauracjach, urzędach gmin, pocztowych, bankach itp. Cz. I dotyczy woj. olsztyńskiego, cz. II suwalskiego.

15. PŁOSKI Tadeusz
Z kościelnej praktyki sądowej Trybunału Warmińskiego / Tadeusz Płoski. – Olsztyn : Warmińskie Wydaw. Decezjalne, 1995. – 133, [3] s. ; 21 cm. – Bibliogr.

Praca doktorska napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, w której autor zajął się problematyką spraw małżeńskich rozpatrywanych przez Trybunał Warmiński w zwyczajnym postępowaniu sądowym w latach 1957 – 1971.

16. POEZJA młodych : Giżycko 1994 / [red. Borys Siwicki]. – Giżycko : Wydaw. Mazurskie, 1994. – 45, [3] s. ; 21 cm

Zbiór wierszy młodych poetów z Giżycka.

17. RAWA Marian
Z pogranicza Mazowsza i Mazur w pięćdziesiątą rocznicę 1945 – 1995 zakończenia wojny / Marian Rawa. – [s.l.] : [s.n], 1995. – 70, [2] s. : faks., fot., portr. ; 21 cm

Wspomnienia z czasów okupacji hitlerowskiej organizatora działalności konspiracyjnej w ZWZ i AK w powiecie makowskim, który wraz z rodziną wywieziony został na roboty przymusowe

do Prus Wschodnich. Po wyzwoleniu podjął pracę oświatową w powiecie przasnyskim.

18. ROSŁAN Jan
Sanktuarium Matki Bożej w Gietrzwałdzie / Jan Rosłan. – Olsztyn : Gietrzwałd, 1994. – 68, [4] s. ; 17 cm

Część pierwsza zawiera opisy objawień Matki Bożej w Gietrzwałdzie, które jako jedyne w Polsce zatwierdzone zostały przez Kościół. Objawienia rozpoczęły się 27 czerwca 1877 roku. Część druga dotyczy Sanktuarium Gietrzwałdzkiego. Zawiera opis obrazu Matki Boskiej, historię kościoła, biografię ks. Augustyna.

19. SKURPSKI Hieronim
Zauroczenia / Hieronim Skurpski ; [przygot. do druku Tadeusz Baryła]. – Olsztyn : Oddział Olsztyński Polskiego Towarzystwa Czytelniczego ; Towarzystwo Naukowe ; Ośrodek Badań im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, 1994. – 37 s., [1] s., [16] k. tabl. : rys. ; 21 cm

Publikacja wydana z okazji osiemdziesięciolecia urodzin olsztyńskiego plastyka. Zawiera przedruk tekstów H. Skurpskiego drukowanych w Kalendarzu dla Mazurów.

20. TEODOROWICZ Maria
O dziewczętach z tamtych lat : monografia walki Polek w latach 1939 – 1945 / Maria Teodorowicz. – Olsztyn : [b.w.], 1994. – 188, [1] s. ; 24 cm. – Indeks. – Bibliogr.

Przedmiotem monografii są losy Polek, które po drugiej wojnie światowej osiedliły się w województwie olsztyńskim oraz mieszkanek byłych Prus Wschodnich. Autorka uwzględniła działalność kombatantek w organizacjach podziemnych, w regularnych jednostkach Wojska Polskiego oraz Polek więzionych w ramach eksterminacyjnej działalności zaborców.

21. TOMKIEWICZ Ryszard
Olsztyńska Delegatura Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym 1945 – 1954 / Ryszard Tomkiewicz. – Olsztyn : OBN, 1995. – 210, [2] s. – (Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie ; nr 146). – Bibliogr.

Treść : Powstanie i działalność Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym. – Pierwszy okres pracy Delegatury Komisji Specjalnej w Olsztynie (1945 – 1947). –

Olsztyńska Delegatura w czasie „bitwy o handel" (1947 – 1959). Ostatnie lata funkcjonowania Delegatury (1950 – 1954). – Podsumowanie.

22. WIECHERT Ernst
Der Todeskandidat : Erzählung = Kandydat na śmierć : opowiadania / Ernst Wiechert ; przekł. [z niem.] Rafał Wolski. – Olsztyn : wyd. Rafał Wolski, [1995]. – [12], [1] s. ; 24 cm. – Bibliofilski druk okolicznościowy na siedemdziesiątą rocznicę urodzin Tadeusza Ostojskiego. – Tyt. wg okł. – Tekst rów. pol. niem.
Rzecz dzieje się w miejscowości położonej w Prusach Wschodnich.

23. WYŻSZA SZKOŁA PEDAGOGICZNA w Olsztynie / [red. Teresa Białecka, Zofia Gawinek, Barbara Stolarczyk ; zdjęcia Mieczysław Wieliczko]. – Olsztyn : Wydaw. WSP, [1995]. – 15, [1] s. : fot. kolor., nuty ; 30 cm. – Toż. w jęz. ang. – Opis wg okładki
Informator.

24. ZEMANOWICZ Zbigniew
Koncert i inne wiersze / Zbigniew Zemanowicz. – Olsztyn : „Haldan", 1995. – 48 s. ; 15 cm
Tom wierszy olsztyńskiego dziennikarza.

Źródła informacyjno-bibliograficzne

(Wybór nabytków WBP w Olsztynie)

1. ADAMCZYK-SZCZECIŃSKA Halina
Słownik szkolny : postacie historyczne / Halina Adamczyk-Szczecińska, Alicja Mańkowska, Krystyna Zalewska. – Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedag., 1994. – 339, [1] s.
Słownik zawiera pomieszczone w układzie alfabetycznym biogramy wybitnych postaci historycznych od czasów starożytnych aż po współczesność. Zaprezentowano tu sylwetki władców, dygnitarzy, wodzów, polityków, działaczy politycznych i społecznych, twórców religii, hierarchów Kościoła, działaczy religijnych – wszystkich tych, których działalność odcisnęła znaczące piętno w historii. Przeważającą ilość spośród około 200 haseł stanowią

biogramy poświęcone Polakom. Słownik przeznaczony jest dla uczniów szkół średnich i starszych klas szkół podstawowych

2. BARTELSKI Lesław M.
Polscy pisarze współcześni 1939–1991 : leksykon / Lesław M. Bartlewski. – [Wyd. 1 w tej edycji]. – Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 1995. – XV, 503 s.

Jest to kolejna, poszerzona po wydaniach z lat 1970, 1972 i 1977 wersja publikacji. Zawiera ponad 1500 haseł obejmujących poetów, prozaików, autorów sztuk scenicznych, krytyków literackich, eseistów. Hasła /ułożone w porządku alfabetycznym/ zawierają krótkie biogramy oraz bibliografię, doprowadzoną do 1994 r.

3. ENCYKLOPEDIA muzyki / pod red. Andrzeja Chodakowskiego; aut. Krzysztof Baculewski [i in.]. – Warszawa : Wyd. Nauk. PWN, 1995. – 1128 s. : fot., nuty, portr., rys,

Encyklopedia ta nie jest prostą kontynuacją Małej Encyklopedii Muzyki, lecz zupełnie nowym opracowaniem tego dzieła. Zawiera ponad 8100 haseł ze wszystkich dziedzin muzyki. Oprócz haseł rzeczowych obejmujących style, szkoły muzyczne, historię muzyki, instrumenty i wydawnictwa muzyczne pomieszczono tu około 4400 haseł biograficznych kompozytorów, wykonawców, dyrygentów, muzykologów. Publikację uzupełnia indeks nazwisk i indeks tytułów /oper, baletów, poematów symfonicznych itp./.

4. ENCYKLOPEDIA szkolna : literatura i nauka o języku : [praca zbiorowa] / [kom. red. Andrzej Z. Makowiecki (przewodn.); aut. Włodzimierz Appel i in.]. – Warszawa : Wydaw. Szkolne i Pedag., 1995. – 911 s. : il., faks., portr.

Jest to trzecia, po *Matematyce* i *Historii* pozycja z cyklu *Encyklopedia szkolna,* przeznaczona dla uczniów wyższych klas szkół podstawowych oraz uczniów szkół średnich. Encyklopedia zawiera około 2 tysiące haseł poświęconych literaturze polskiej i powszechnej, teorii literatury oraz nauki o języku. Przedstawia rozwój polskiej literatury od średniowiecza, aż po współczesność. Omawia poszczególne epoki oraz prądy, kierunki, grupy i dziedziny twórczości literackiej. Zawiera biogramy twórców wraz z licznym materiałem ilustracyjnym. Literatury narodowe zostały omówione w osobnych hasłach przeglądowych.

5. EUROPA od A do Z : podręcznik integracji europejskiej / [aut.]

Werner Weidenfeld [i in.]; przeł. [z niem.] Elżbieta Ptaszyńska-Sadowska. – Gliwice : „Wokół nas", 1995. – 417 s. : tab., rys.

Europa od A do Z to publikacja bardzo aktualna i potrzebna /wobec rozproszenia materiału głównie w czasopismach/ przeznaczona dla wszystkich, którzy poszukują precyzyjnych informacji na temat głównych pojęć i wyznaczników integracji europejskiej. Pracę otwiera część zatytułowana *Integracja europejska w perspektywie historycznej,* dająca obraz poszczególnych etapów integracji. Niezbędnym uzupełnieniem tego rozdziału są *Tablice chronologiczne integracji europejskiej.*

Część zasadniczą publikacji stanowi 59 artykułów analizujących i objaśniających organizacje i instytucje, przedmioty i zadania polityki europejskiej. Podręcznik zamyka rozdział zatytułowany *Europejskie ABC* będący zbiorem około 200 krótkich haseł poświęconych poszczególnym pojęciom integracji europejskiej.

Praca szczególnie wartościowa i przydatna dla uczniów szkół średnich.

6. KANIA Stanisław
Słownik argotyzmów / Stanisław Kania. – Warszawa : Wiedza Powsz., 1995. – 274 s.

„Przez argotyzm należy rozumieć wyrazy i połączenia wyrazowe o ograniczonym zasięgu społecznym, które powstały na gruncie tej lub innej gwary środowiskowej lub zawodowej i z czasem przeniknęły do słownictwa ogólnego, zwłaszcza potocznego". Słownik rejestruje ponad 600 argotyzmów najczęściej występujących w potocznej odmianie polszczyzny, w prasie i literaturze. Artykuły hasłowe /ułożone w porządku alfabetycznym/ określają genezę argotyzmu, podają definicję jego znaczenia, ilustrują użycie wyrazu w danym znaczeniu oraz podają związki frazeologiczne, w których wyraz hasłowy występuje. Argotyzmy charakteryzują dodatkowo dodane im kwalifikatory – chronologiczny, geograficzny, stylistyczny, środowiskowo-zawodowy.

7. PISARZE świata : słownik encyklopedyczny / [red. prowadzący Jolanta Skrunda ; zespół red. – aut. Jerzy Herman i in.]. – Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 1995. – 827 s. : faks., portr.

Słownik ten jest obszernym, bo liczącym ponad 6 tysięcy haseł przewodnikiem po literaturach obcych. Zawiera hasła osobowe

pisarzy /od starożytności po współczesność/ oraz hasła rzeczowe poświęcone najwybitniejszym anonimowym dziełom literatury światowej.

Hasła zawierają podstawowe informacje biograficzne i bibliograficzne oraz krótkie charakterystyki twórczości. Słownik zaopatrzono w dwa indeksy: indeks tytułów w języku polskim, dotyczący dzieł wydanych bądź wystawionych w Polsce oraz indeks tytułów obcojęzycznych wraz z wolnym tłumaczeniem.

8. RACHET Guy
Słownik cywilizacji egipskiej / Guy Rachet; przeł. [z fr.] Joachim Śliwa. – Katowice : „Książnica", 1995. – 394 s. : fot., rys. – (Słowniki Encyklopedyczne Książnicy)

Kolejna publikacja z tej serii poświęcona dziejom cywilizacji egipskiej od jej początków po Epokę Późną. Hasła słownikowe uzupełnia bogaty materiał ilustracyjny, indeks nazw osobowych i geograficznych oraz dołączona przez polskiego wydawcę bibliografia w języku polskim.

9. SŁOWNIK filozofów : filozofia powszechna / pod red. Bolesława Andrzejewskiego ; aut. B. Andrzejewski [i in.]. – Poznań : „Rebis", 1995. – 243 s.

Słownik filozofów to książka zalecana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej do szkół ponadpodstawowych. Uwzględnia ponad 100 sylwetek filozofów od starożytności po czasy współczesne. Wszystkie biogramy zaopatrzone są w bibliografię ważniejszych prac i opracowań.

10. STRZESZEWSKI Leszek C.
Encyklopedia muzyki country / Leszek C. Strzeszewski. – Warszawa : „Trax", 1994. – 327 s. : portr.

Pierwsze w Polsce kompendium wiedzy o muzyce country. Część zasadniczą pracy stanowi rozdział zatytułowany *Wykonawcy,* poświęcony pionierom, legendom i najnowszej generacji muzyków country. Są to bardzo obszerne biogramy ponad 400 muzyków. Oprócz życiorysu i omówień największych dokonań zawierają dyskografię albumów oraz zdjęcie wykonawcy. Pozostałe rozdziały to : *Muzyka country w radio i TV., Organizacje – Nagrody /CMA, ACM, Grammy/, Top Ten Country Song 1949 – 1993.* Pracę uzupełnia kalendarium oraz indeks nazwisk.

11. UNTERMAN Alan
Encyklopedia tradycji i legend żydowskich / Alan Unterman. z ang. przeł. Olga Zienkiewicz. – Warszawa : „Książka i Wiedza", 1994. – 306 s. : faks., fot., portr.

Encyklopedia ta stanowi kompendium wiedzy o żydowskiej kulturze i religii. Zamieszczono tu liczne hasła osobowe poświęcone przywódcom żydowskim, autorytetom talmudycznym, prorokom, osobistościom religijnym, komentatorom biblijnym, poetom, jak i głównym postaciom hebrajskiej Biblii i legendy. Hasła rzeczowe zawierają bogate informacje o obrzędach, legendach, świętach żydowskich i obyczajowości społeczności żydowskich żyjących w różnych krajach. Liczne hasła poświęcono metodom interpretacji biblijnej, literaturze, językowi oraz prawu i najważniejszym wydarzeniom z historii żydowskiej.

Beata Florczuk

VII. KALENDARIUM WYDARZEŃ Z ŻYCIA BIBLIOTEK PUBLICZNYCH
(II półrocze 1995)

LIPIEC

Z dniem 1.07. dyrektorem Iławskiego Centrum Kultury został **Robert Swat**, który dotychczas kierował Miejskim Ośrodkiem Kultury w Lubawie. Gratulujemy i prosimy o dalszą życzliwość dla bibliotek publicznych.

4-6.07. – delegacja Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie w osobie **Romana Ławrynowicza** oraz pracowników Działu Instrukcyjno-Metodycznego gościła w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Katowicach. Głównym celem wyjazdu była wymiana doświadczeń.

11-12.07. – Miejska Biblioteka Publiczna w Kętrzynie zorganizowała dla dzieci uczestniczących w Międzyszkolnej Półkolonii przy Szkole Podstawowej nr 3 konkurs literacki ze znajomości autorów i bohaterów książek. Udział wzięło 90 dzieci w wieku od 9-13 lat.

Kilka dni później (14-16.07.) Oddział dla Dzieci wspomnianej placówki uczestniczył w „Kętrzyńskim Lecie". W jego ramach biblioteka zorganizowała „Paradę bohaterów książkowych" z baśni J.Ch. Andersena oraz kiermasz książek „Książka za grosik". Ponadto w siedzibie MBP w Kętrzynie otwarto wystawę prac nadesłanych przez dzieci na konkurs pt. „Ilustrujemy baśnie J.Ch. Andresena".

SIERPIEŃ

9.08. – Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie gościła dyrektora Biblioteki im. Raczyńskich w Poznaniu **Janusza Dembskiego**. Nasz gość zainteresowany był przede wszystkim funkcjonowaniem bibliotek publiczno-szkolnych w województwie olsztyńskim.

W dniach 16-29.08. – W Wypożyczalni Głównej WBP w Olsztynie w starym ratuszu przeprowadzono skontrum księgozbioru.

WRZESIEŃ

4-6.09. – W konferencji „Biblioteka i informacja w demokratycznym systemie edukacji" zorganizowanej w Państwowym Ośrodku Kształcenia Bibliotekarzy w Jarocinie uczestniczyła **Joanna Burska** (Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Olsztynie).

18-23.09. – Kierownik Czytelni Naukowej WBP w Olsztynie **Łucja Ciesielska** przebywała w Cieszynie na ogólnopolskim seminarium i warsztatach na temat ochrony zbiorów zabytkowych w regionie.

22-24.09. – W Górach Sowich w Rościszowie k. Bielawy odbył się I Ogólnopolski Zlot Użytkowników Systemu Informatycznej Obsługi Bibliotek „SOWA". Uczestniczyła w nim **Małgorzata Ramutkowska** (Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP).

22-24.09. – Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Pojezierze" oraz Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego zorganizowały sesję naukową **„Olsztyn 1945-1995. Kultura – Nauka"**. 23.09. obrady toczyły się w kilku sekcjach tematycznych. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie gościła sekcję upowszechniania kultury. Referaty wygłosili: **dr Stanisław Czajka** (Biblioteka Narodowa w Warszawie), **Roman Ławrynowicz** (dyrektor WBP w Olsztynie), **dr Kordula Szczechura** (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Olsztynie). Uczestnicy uchwalili memoriał-apel w sprawie bibliotek województwa olsztyńskiego. Dodatkową atrakcją dla uczestników był kiermasz książek zorganizowany przez Oddział Hurtowego Zaopatrzenia w Książki WBP.

27-28.09. – Z okazji 50-lecia Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się konferencja „Rola i funkcje nowoczesnej biblioteki akademickiej". Uczestniczyli w niej dyrektor WBP w Olsztynie **Roman Ławrynowicz** oraz **Elżbieta Maruszczak** i **Wiesława Borkowska-Nichthauser** (Dział Instrukcyjno-Metodyczny).

29-30.09. – W Miejskiej Bibliotece Publicznej w Lidzbarku Warmińskim otwarto **II Ogólnopolską Wystawę Prasy Lokalnej**.

PAŹDZIERNIK

5.10. – Oddział Polskiego Towarzystwa Czytelniczego przy WBP w Olsztynie zorganizował promocję tomików poetyckich **Kazimierza Brakonieckiego „Misterium"** i debiutantki **Magdaleny Nowak „Tylko miłość ..."** (wydany przez Polskie Towarzystwo Czytelnicze – Oddział Olsztyn).

7.10. – Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie przygotowała stoisko z książkami na imprezę **„Wszystko dla pań"** zorganizowaną w olsztyńskim Biurze Wystaw Artystycznych.

11.10. – W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie odbyło się seminarium szkoleniowe dyrektorów (kierowników) bibliotek miejskich i miejsko-gminnych. Poruszano głównie tematy związane z działalnością informacyjną bibliotek, gromadzeniem dokumentów życia społecznego oraz stanem komputeryzacji bibliotek olsztyńskich.

18.10. – Kierownik Działu Zbiorów Specjalnych WBP w Olsztynie **Magdalena Strzyż** uczestniczyła w naradzie bibliotekarzy na temat prawa autorskiego w zakresie zbiorów muzycznych zorganizowanej w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

22-24.10. – W Jachrance pod Warszawą odbyła się konferencja nt.: „Kształcenie bibliotekarzy dla przyszłości", w której uczestniczyli dyrektor WBP w Olsztynie **Roman Ławrynowicz** i kierownik Czytelni Naukowej **Łucja Ciesielska**.

24.10. – Oddział Literatury Zagranicznej WBP w Olsztynie gościł znanego publicystę, redaktora i tłumacza **Tadeusza Ostojskiego**. W spotkaniu uczestniczyła głównie młodzież licealna.

25.10. – Na zasłużoną emeryturę odeszła długoletnia kierowniczka Gminnej Biblioteki Publicznej w Świątkach **Józefa Morgiewicz**. Życzymy zdrowia i wszelkiej pomyślności na dalsze lata życia.

LISTOPAD

7-10.11. – Kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego WBP w Olsztynie **Wiesława Borkowska-Nichthauser** uczestniczyła w zorganizowanych przez Bibliotekę Narodową warsztatach dotyczących organizacji i zarządzania zmianami w bibliotekach.

„Literatura dla dzieci i młodzieży w latach 1990-1995. Charakterystyka i ocena" – to hasło ogólnopolskiej konferencji, która odbyła się w Warszawie w dniach 14-15.11. W konferencji udział wzięła **Joanna Wójcik** (Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Olsztynie).

14-18.11. – Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Zielonej Górze była gospodarzem warsztatów komputerowych z podstaw automatyzacji katalogów bibliotecznych. Uczestniczyła w nich **Elżbieta Maruszczak** (Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Olsztynie).

22-24.11. – dyrektor WBP w Olsztynie **Roman Ławrynowicz** oraz kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego **Wiesława Borkowska-Nichthauser** przebywali na ogólnopolskiej konferencji dyrektorów i kierowników działów instrukcyjno-metodycznych wojewódzkich bibliotek publicznych w Kamieniu k. Rybnika. Obrady przebiegały pod hasłem „Bibliotekarze bliżej prawa".

27-29.11. – Regionalny Ośrodek Kultury przy udziale Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Olsztynie zorganizował w Kikitach seminarium na temat „Kultura jako problem społeczno-ekonomiczny samorządów lokalnych". W seminarium uczestniczyli przedstawiciele różnych instytucji zajmujących się działalnością kulturalną na terenie województwa olsztyńskiego i województw ościennych. Jeden z referatów wygłosił dyrektor WBP w Olsztynie **Roman Ławrynowicz**.

27-30.11. – **Elżbieta Maruszczak** (Dzial Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Olsztynie) uczestniczyła w kursie przeznaczonym dla administratorów systemu komputerowego MAK zorganizowanym w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie.

GRUDZIEŃ

1-3.12. – Regionalny Ośrodek Kultury w Olsztynie zorganizował kurs wstępny z pedagogiki zabawy, który prowadził **Zdzisław Hofman** z Polskiego Towarzystwa Pedagogów Zabawy „Klanza". Kurs ukończyły: **Joanna Wójcik** (Dział Instrukcyjno-Metodyczny WBP w Olsztynie) i **Jolanta Tanajewska-Równiak** (Oddzial Literatury Dziecięcej i Młodzieżowej).

5.12. – Kierownik Działu Informacyjno-Bibliograficznego WBP w Olsztynie **Bożena Wasilewska** uczestniczyła w Warszawie w posiedzeniu Zespołu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich ds. Bibliografii Regionalnej.

Na początku miesiąca Miejski Ośrodek Kultury w Olsztynie przeniósł trzy swoje biblioteki do nowych lokali:

– Bibliotekę nr 13 – z ul Żołnierskiej 11 na ul. Sikiryckiego 9,
– Bibliotekę nr 6 – z ul. Boeninga 30 A na ul. Boenigka 9,
– Bibliotekę nr 5 – z ul. Barcza 7 na ul. Orłowicza 27.

6-8.12. – W Krynicy odbyło się seminarium nt. „Model specjalistycznej biblioteki publicznej dla czytelników z niesprawnościami – oczekiwania i potrzeby", w którym wzięła udział **Małgorzata Ramutkowska** z Działu Instrukcyjno-Metodycznego WBP w Olsztynie.

14-15.12. – W Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie przebywał **dr Jerzy Maj** – kierownik Zakładu Bibliotekozawstwa w Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej. Głównym celem wizyty było dokonanie oceny stanu komputeryzacji WBP w Olsztynie oraz konsultacje w sprawie jej dalszego rozwoju.

20.12. – Na spotkaniu świątecznym w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie zebrali się kierownicy działów oraz dyrektorzy i kierownicy bibliotek miejskich i miejsko-gminnych. Wszystkim zebranym życzenia świąteczne złożył dyrektor Wydziału Kultury, Turystyki i Sportu Urzędu Wojewódzkiego **Witold Hiller.** Dyrektor WBP w Olsztynie **Roman Ławrynowicz** przedstawił najważniejsze zjawiska w działalności bibliotek publicznych województwa w minionym roku. Następnie odbyła się promocja wydanego przez olsztyński Oddział Polskiego Towarzystwa Czytelniczego tomiku wierszy **Jerzego Górczyńskiego „Granice".**

21.12. – W sali konferencyjnej WBP w Olsztynie odbyło się coroczne spotkanie Dyrekcji z emerytowanymi pracownikami biblioteki. Spotkanie uświetnił występ dzieci przygotowanych przez **Stanisławę Borodynko** z filii publiczno-zakładowej WBP przy Ośrodku Mieszkalno-Rehabilitacyjnym Polskiego Związku Niewidomych w Olsztynie. Dzieci przedstawiły baśń „Kopciuszek".

27.12. – Kolejne spotkanie w Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie. Tym razem zebrali się wszyscy pracownicy biblioteki. Podsumowania minionego roku dokonali: dyrektor WBP **Roman Ławrynowicz** oraz kierownicy poszczególnych działów.

Zlikwidowano filię publiczno-uczelnianą WBP w Olsztynie działającą od 1953 r. na terenie Kortowa. Placówka była nieczynna od 10.04.br. Przyczyną był brak możliwości zapewnienia odpowiedniego lokalu.

oprac. Joanna Burska

Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie